

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

« “Τι ήτον;”: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές»

ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«Τι ήταν;»: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές

Δημιουργός

Μαρίνα Αρετάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Ιούλιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

9 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας

Εκτός σχολείου:

II. Εικονικός χώρος: Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή: να έχει αφομοιώσει τις βασικές γνώσεις Η/Υ όπως είναι αναμενόμενο για την Γ΄ Γυμνασίου.

Για τον εκπαιδευτικό: Να έχει εμπειρία στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.

Να γνωρίζει κάπως τα συνήθη αναγνώσματα/θεάματα των μαθητών σε αυτή την

ηλικία έτσι ώστε να μπορεί να τα συζητήσει και να μπορεί να δημιουργήσει και να οργανώσει ένα Wiki.

Για το σχολείο: αίθουσα με σύστημα προβολής ή διαδραστικό πίνακα, εργαστήριο Πληροφορικής διαθέσιμο για μία ώρα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αποσκοπεί, μέσα από τη μελέτη αποσπασμάτων ξένων και ελλήνων συγγραφέων και την ανάλυση σκηνών από ταινίες, να οδηγήσει τους μαθητές στην αναγνώριση και κατανόηση του φανταστικού, δημοφιλούς είδους τόσο της λογοτεχνίας όσο και άλλων τεχνών. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από την ολομέλεια, τις ομάδες της τάξης αλλά και ατομικά από κάθε μαθητή συντελούν αφενός σε μια πρώτη επαφή με το είδος και τις διαφορετικές εκδοχές του και αφετέρου στη σταδιακή συστηματοποίηση των κειμενικών χαρακτηριστικών της αφήγησης με φανταστικά στοιχεία και τελικά στην παραγωγή ενός τέτοιου κειμένου από τους μαθητές στο πλαίσιο δημιουργικής γραφής.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το είδος του φανταστικού είναι ιδιαίτερα δημοφιλές, σε όλες τις ηλικίες και βέβαια, δεν αφορά μόνο τα λογοτεχνικά κείμενα, αλλά και τον κινηματογράφο, τα κόμικ, την τηλεόραση, τη ζωγραφική. Ιδιαίτερα οι έφηβοι βρίσκονται διαρκώς σε επαφή με κείμενα εφηβικής λογοτεχνίας, με ταινίες και φυσικά με παιχνίδια που είτε ανήκουν

εντελώς στο φανταστικό είδος είτε ενσωματώνουν πολλά φανταστικά στοιχεία. Και δεν είναι μόνο η τάση των ρομαντικών νεο-δράκουλων που κάνει θραύση στα νεαρά κορίτσια αλλά και ο δρόμος που άνοιξε ο *Χάρι Πότερ* με την επανένταξη της μαγείας και των μάγων στα νεανικά αναγνώσματα, οι ταινίες τύπου ο *Άρχοντας των δαχτυλιδιών* κ.ά.

Δεν θα πρέπει α priori να εντάξουμε το φανταστικό στην παραλογοτεχνία. Το φανταστικό διατρέχει την αγγλοσαξωνική, γαλλική και ρώσικη λογοτεχνία και στο σενάριο θα έρθουμε σε επαφή με σημαντικούς ξένους συγγραφείς του είδους (Edgar Allan Poe, Guy de Maupassan αλλά και Bram Stoker, Mary Shelley που τα έργα τους *Δράκουλας* και *Φρανκεστάιν* έχουν ενταχθεί στον λογοτεχνικό δυτικό κανόνα). Σκοπός του σεναρίου είναι να φέρει σε επαφή τους έφηβους με λογοτεχνικά κείμενα καθώς και με ταινίες που περιέχουν τέτοια φανταστικά στοιχεία και να τους βοηθήσει να καταλάβουν τον μηχανισμό ένταξης του φανταστικού σε αυτά τα κείμενα/ταινίες καθώς και να γνωρίσουν τις διαφορετικές εκδοχές του φανταστικού είδους.

Η μελέτη του Τσβετάν Τοντόροφ για το φανταστικό αφήγημα σκιαγραφεί τον βασικό τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το φανταστικό στα λογοτεχνικά κείμενα. Θα χρησιμοποιήσουμε κάπως χαλαρά την κατηγοριοποίηση των κειμένων που έχει προτείνει διακρίνοντας σε αφηγήσεις *παράδοξες* (όπου τα αλλόκοτα συμβάντα εξηγούνται με τους νόμους της λογικής ή μπορεί να δεχτούν κάποια ορθολογική εξήγηση), σε *φανταστικές* (ο αναγνώστης, αβέβαιος, δεν μπορεί να καταλήξει αν τα γεγονότα είναι φανταστικά ή όχι) και σε *θαυμαστές* (αποδοχή του υπερφυσικού από τον ήρωα και τον αναγνώστη).

Απώτερη φιλοδοξία του σεναρίου, πέρα από τις συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες που θα αποκτήσουν οι μαθητές, είναι η υποκίνηση έστω και ενός υποτυπώδους αναστοχασμού από πλευράς τους πάνω στα αναγνώσματα και τις ταινίες που αποτελούν την καθημερινή διασκέδασή τους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο επιδιώκουμε οι μαθητές να συνδέσουν τον κινηματογράφο που αποτελεί βασικό τρόπο ψυχαγωγίας των εφήβων με τη λογοτεχνία.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

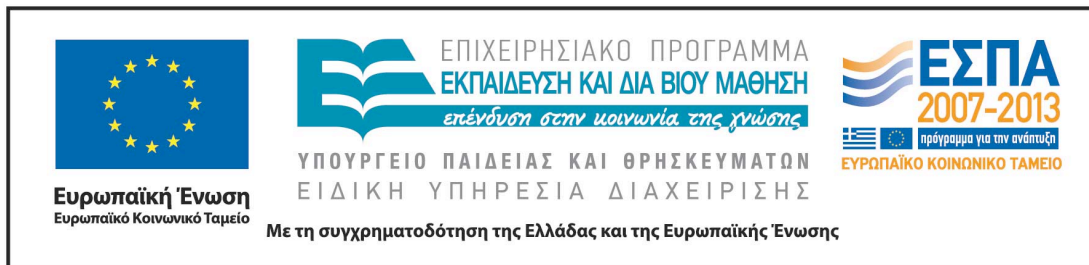
Με το σενάριο επιδιώκουμε οι μαθητές:

- Να καταλάβουν ότι το φανταστικό μπορεί να γίνει αντικείμενο αναπαράστασης σε διαφορετικές τέχνες, όπως ο κινηματογράφος και η λογοτεχνία.
- Να μάθουν ότι κείμενα με φανταστικά στοιχεία γράφονται από την αρχαιότητα.
- Να γνωρίσουν σημαντικούς έλληνες και ξένους συγγραφείς μέσα από ένα συγκεκριμένο είδος αφήγησης.
- Να διαβάσουν και να μελετήσουν ποικίλες αφηγήσεις που περιέχουν φανταστικά στοιχεία.
- Να διακρίνουν τα κείμενα με στοιχεία παράδοξα ή θαυμαστά από τα κείμενα με φανταστικά στοιχεία.
- Να μελετήσουν συγκεκριμένα στοιχεία (αφηγητής, οπτική γωνία, περιγραφές) του φανταστικού αφηγήματος.

Γραμματισμοί

Με το σενάριο επιδιώκουμε οι μαθητές να μπορούν:

- Να αναλύουν με καθοδηγητικές ερωτήσεις σκηνές από ταινίες.
- Να κάνουν μια στοχευμένη έρευνα στο Διαδίκτυο.
- Να κατηγοριοποιούν τα κείμενα που περιέχουν φανταστικά στοιχεία και να δικαιολογούν την ταξινόμηση.

- Να μελετούν τις περιγραφές στα κείμενα με φανταστικά στοιχεία.
- Να μελετούν το είδος του αφηγητή.
- Να παράγουν ολοκληρωμένα σύντομα κείμενα φανταστικής λογοτεχνίας χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια.
- Να παράγουν ένα πολυτροπικό κείμενο.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο αποσκοπεί σε μια σταδιακή εμπάθυνση των χαρακτηριστικών του φανταστικού αφηγήματος καθώς και στην απόπειρα συγγραφής κειμένων τέτοιου είδους από τους μαθητές. Έτσι, ενεργοποιεί τις ομάδες των μαθητών αλλά περιέχει και αρκετές ατομικές εργασίες. Η Α' φάση των δύο ωρών αποτελεί έναν πρώτο κύκλο προσέγγισης του φανταστικού στη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο που επιχειρεί περισσότερο να δείξει την προϊστορία, την ευρύτητα και την πολυπλοκότητα του είδους. Στην Β' φάση θα επικεντρωθούμε στην ανάγνωση κειμένων και στη συστηματοποίηση των χαρακτηριστικών της φανταστικής αφήγησης με απώτερο στόχο να μπορέσουν οι μαθητές να γράψουν ένα διήγημα συνεργατικής γραφής.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Είναι γνωστή η έλξη των εφήβων προς το θρίλερ και το μυστήριο. Το διαπιστώνουμε κάθε φορά που μιλάμε μαζί τους για τις ταινίες που βλέπουν ή για τα αγαπημένα τους αναγνώσματα. Έτσι, ένα σενάριο που θα αποτελέσει ένα σημείο επαφής ανάμεσα στις συνήθειες των μαθητών και το μάθημα της λογοτεχνίας ελπίζουμε ότι θα γίνει ευχάριστα αποδεκτό αλλά και χρήσιμο: οι έφηβοι θα κατανοήσουν καλύτερα θεάματα και βιβλία που καταναλώνουν για να ψυχαγωγηθούν και θα αποκτήσουν μια διεισδυτικότερη ματιά σε αυτά.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Αν και δεν υπάρχει τέτοια θεματική ενότητα στις σχολικές ανθολογίες, το θέμα ενδιαφέρει τους μαθητές ενώ τα κείμενα που χρησιμοποιούνται στο σενάριο ανήκουν σε σημαντικούς συγγραφείς με τους οποίους οι έφηβοι έρχονται σε επαφή.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο εντάσσεται η ανάλυση αποσπασμάτων από κινηματογραφικές ταινίες που είτε έχουν δει οι μαθητές είτε όχι. Στόχος του σεναρίου είναι να οδηγήσει τους μαθητές σε έναν αναστοχασμό όσον αφορά στην κινηματογραφική γλώσσα που τους είναι ιδιαίτερα οικεία.

Το σενάριο αξιοποιεί το Wiki ως χώρο όπου αναρτάται το υλικό και τα Φύλλα εργασίας του σεναρίου και συνεργάζονται οι μαθητές για τις δραστηριότητες της Γ΄ φάσης. Με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευτικός θα παρακολουθεί και θα συντονίζει τις εργασίες των ομάδων.

Στο εργαστήριο Πληροφορικής πραγματοποιείται μια στοχευμένη έρευνα από τις ομάδες προκειμένου να θίξουμε ζητήματα που συνδέονται με τη φανταστική λογοτεχνία, να συνειδητοποιήσουν ότι η τάση αυτή έρχεται από πολύ παλιά, και φτάνει ως τις μέρες μας διατρέχοντας πολλές τέχνες.

Επίσης, η τελική δραστηριότητα δημιουργικής γραφής κάθε ομάδας θα αποκτήσει πολυτροπικό χαρακτήρα αφού οι μαθητές θα κληθούν όχι μόνο να γράψουν ένα κείμενο αλλά να επιλέξουν και άλλα στοιχεία του (εξώφυλλο, γραμματοσειρά κλπ.) και να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ΄ Λυκείου

Ε.Χ. Γονατάς, «[Η Άνοιξη](#)». *Το βάραθρο*, 39. Αθήνα: Στιγμή, 2006.

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Ε.Χ. Γονατάς, «[Στην αποβάθρα](#)», «[Τα ψάρια](#)», «Ο βιβλιοπώλης», «[Τα χέρια](#)», «[Ο παππούς](#)», «[Η βοηθός μου](#)», «[Τα δώρα](#)». *Τρεις δεκάρες και άλλα αφηγήματα*, 26, 29, 30, 50, 64, 102, 144. Αθήνα: Στιγμή, 2006.

Ε.Χ. Γονατάς, «[Το δάσος](#)». *Οι Αγελάδες*, 69-71. Αθήνα: Στιγμή, 1992.

Ε.Χ. Γονατάς, «[Τα μάτια](#)». *Η κρύπτη*, 57-58. Αθήνα: Στιγμή, 2006.

Όσκαρ Ουάιλντ, [Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ](#), μτφρ. Δ.Γ. Κίκιζας, 40-42, 128-129. Αθήνα: Σμίλη 2000.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «[Τ' Αστεράκι](#)». Στο *Άπαντα*, τόμος Δ', κριτική έκδοση Ν.Δ. Τριανταφλόπουλος, 305-310. Αθήνα: Δόμος, 1985.

Έντγκαρ Άλαν Πόε, «Το πορτρέτο», «Η πτώση του οίκου των Άσερ». *Αλλόκοτες ιστορίες*, μτφρ. Κ. Πολίτης, 107-111, 15-17. Αθήνα: Γράμματα, 1979.

Μαίρη Σέλλεϋ, *Φράνκεστάιν*, εισ.-μτφρ. Θ. Σακκέτας, [κεφ. V](#), 87-89. Αθήνα: Στοχαστής, 1995.

Μπραμ Στόουκερ, [Δράκουλας](#), 27-28. Αθήνα: Στοχαστής, 2009 [1981].

Γκυ ντε Μωπασάν, «Η νύχτα». *Επίλεκτα διηγήματα*, μτφρ. Φοίβος Πιομπίνος. Αθήνα: Ίκαρος, 2005.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ταινίες

Ο πλανήτης των πιθήκων: Η αυγή (Dawn of the planet of the apes), Ματ Ριβς, 2014.

([τρέιλερ](#))

Το πορφυρό Ρόδο του Καΐρου (The purple rose of Cairo), Γούντνυ Άλεν, 1985.

([απόσπασμα](#) 4 λεπτά)

Ο μύθος του ακέφαλου καβαλάρη (Sleepy hollow), Τιμ Μπάρτον, 1999.

Matrix, αδελφοί Γουατόφσκι, 1999.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο εξελίσσεται σε τρεις φάσεις.

Α' φάση (2 ώρες)

1 ώρα¹

Την πρώτη αυτή ώρα θα επιχειρήσουμε μια εισαγωγή στο είδος του φανταστικού μέσα από κάτι οικείο στους μαθητές (κινηματογραφικές ταινίες που είναι πολύ πιθανό ότι έχουν δει ή θα θελήσουν να δουν). Στην αρχή και χωρίς ιδιαίτερη εισαγωγή δείχνουμε το τρέιλερ από μια ταινία που θα βγει στους κινηματογράφους τον χειμώνα του 2014, τον *Πλανήτη των πιθήκων-η Αυγή*. Ρωτάμε τους μαθητές αν κατάλαβαν την υπόθεση, περί τίνος πρόκειται. Τους λέμε ότι πρόκειται για ένα *saga* σε πολλές συνέχειες και τους ρωτάμε αν μπορούν να πουν σε τι είδος ταινίας ανήκει. Προσπαθούμε όλοι μαζί να ορίσουμε τι είναι επιστημονική φαντασία (δεν χρειάζεται να επιμείνουμε, γιατί την επόμενη ώρα θα ασχοληθούμε με τον όρο).

Στη συνέχεια βλέπουμε τέσσερα λεπτά από την σκηνή της ταινίας *Το Πορφυρό Ρόδο του Καϊρου* του Γούντο Άλεν κατά την οποία η θλιμμένη πρωταγωνίστρια παρακολουθεί μια ασπρόμαυρη παλιά ταινία και ξαφνικά ένα από τα πρόσωπα της (εγκιβωτισμένης) ταινίας –παρά τις διαμαρτυρίες των συμπρωταγωνιστών του– βγαίνει από την ταινία και φεύγει με την πρωταγωνίστρια-θεατή.

Εντοπίζουμε το κοινό στοιχείο στις δύο ταινίες: το φανταστικό και τις διαφορές τους. Ανακοινώνουμε στους μαθητές ότι θα ασχοληθούμε με τέτοια κείμενα (και λιγότερο με ταινίες) στα επόμενα μαθήματα με διπλό στόχο: να σκεφτούμε πάνω στον μηχανισμό ένταξης του φανταστικού στην αφήγηση και να γράψουμε κι εμείς ένα κείμενο με τέτοια χαρακτηριστικά.

Επίσης, ανακοινώνουμε στους μαθητές ότι για τις εργασίες μας από δω και πέρα θα χρησιμοποιήσουμε ένα Wiki. Καλό θα ήταν για εξοικονόμηση χρόνου να έχει παρουσιαστεί το Wiki (ή να λειτουργεί ήδη στην καλύτερη περίπτωση) από μια

¹ Το τμήμα βρίσκεται σε αίθουσα με σύστημα προβολής.

προηγούμενη ώρα, γιατί οι δραστηριότητες της Α΄ ώρας είναι αρκετές. Πάντως ενημερώνουμε τους μαθητές ότι στο Wiki θα βρίσκουν τα κείμενα που θα εξετάσουμε, τα Φύλλα εργασίας κι εκεί θα συνεργαστούν για να αναρτήσουν τις εργασίες τους. Τα κείμενα που θα διαβάσουμε είναι αρκετά αλλά όχι ιδιαίτερα εκτενή, όμως επειδή το σενάριο προβλέπει αρκετές ατομικές εργασίες και μία ομαδική για τη Γ΄ φάση, καλό είναι τα κείμενα να δοθούν εξ αρχής στους μαθητές, να αναρτηθούν στο Wiki και να διαβάζονται σταδιακά. Βέβαια θα τα διαβάσουμε και μέσα στην τάξη, αφού η ανάγνωση των κειμένων εκ των προτέρων είναι αβέβαιη.

Συνεχίζουμε με την προβολή της αρχής του *Μάτριξ* (1999), ταινία που ενδείκνυται για να αρχίσει το σενάριο, διότι είναι πολύ πιθανό να την έχουν δει οι μαθητές, αφού πρόκειται για μια μεγάλη εμπορική επιτυχία, οπότε η συζήτηση διευκολύνεται, αλλά και γιατί, καθώς εγείρει πλήθος ερωτημάτων, έχει προκαλέσει συζήτηση για τη σχέση της με τη φιλοσοφία (αρκετά βιβλία έχουν δημοσιευτεί στο εξωτερικό για την ταινία, μία από τις πλέον σχολιασμένες υπό αυτό το πρίσμα). Η ταινία περιστρέφεται κυρίως γύρω από το ερώτημα: πώς να ξέρουμε αν η πραγματικότητα δεν είναι μια τεράστια ψευδαίσθηση; (Badiou et al. 2003).

Προβάλλουμε ανάλογα με τον χρόνο που έχουμε στη διάθεσή μας τα πρώτα δέκα ή δεκαπέντε λεπτά της ταινίας δηλαδή τους τίτλους, την πρώτη σκηνή της καταδίωξης της Trinity, τη δεύτερη σκηνή όπου ξυπνά ο Neo μπροστά στον υπολογιστή του, τη σκηνή στο μπαρ με το Neo και την Trinity, τη σκηνή από το δεύτερο ξύπνημα του Neo.

Θα ζητήσουμε από τους μαθητές να εντοπίσουν τα στοιχεία που παραπέμπουν σε έναν άλλο κόσμο στον οποίο υπάρχουν άλλοι φυσικοί νόμοι (π.χ. η καταδίωξη της Trinity πάνω στις στέγες και η εξαφάνισή της που δεν ξαφνιάζει τους Πράκτορες). Κατά τα άλλα, ο κόσμος του *Matrix*, τουλάχιστον στα πρώτα λεπτά που βλέπουμε, είναι κοινός με τον δικό μας (οι αστυνομικοί, το σπίτι του Νέο, το μπαρ, η δουλειά του κλπ.)

Θα μπορούσαμε να επιμείνουμε στον τρόπο με τον οποίο το φιλμ δημιουργεί την εντύπωση ότι όνειρο και πραγματικότητα συνδέονται, συμπλέκονται (με το πέρασμα από την πρώτη σκηνή της καταδίωξης στη δεύτερη σκηνή του ξυπνήματος του Νέο μέσω της οθόνης του υπολογιστή, με την ερώτησή του ήρωα στον επισκέπτη: Σου έχει τύχει να μην ξέρεις αν είσαι ζύπνιος ή αν κοιμάσαι ακόμα;). Αυτή η συμπλοκή συνεχίζεται και στις επόμενες σκηνές.

Αν μείνει χρόνος από την πρώτη ώρα, θα μπορούσαμε για τα τελευταία λεπτά να συλλέξουμε σε καταγισμό ιδεών ταινίες, κείμενα, κόμικ με τα οποία έχουν έρθει σε επαφή οι μαθητές για να καταλάβουν πόσο πλούσια είναι η παραγωγή κειμένων και εικόνων αυτού του είδους και ότι πολλά από τα κείμενα που διαβάζουν ή πολλές από τις ταινίες που βλέπουν οι ίδιοι ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Η δραστηριότητα, αν οι μαθητές δείξουν διάθεση, θα μπορούσε να συνεχιστεί στο Wiki.

Δίνουμε ως [ατομική εργασία 1](#) μια άσκηση δημιουργικής γραφής με το μοτίβο που παρακολούθησαμε στην ταινία *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου*: καλούμε τους μαθητές να φανταστούν μια ανάλογη συνάντηση ανάμεσα στους ίδιους και έναν κινηματογραφικό ή λογοτεχνικό ήρωα που ‘βγαίνει’ από την οθόνη ή από το χαρτί και γίνεται ‘πραγματικός’. Οι μαθητές μπορούν να φτιάξουν έναν διάλογο ή ακόμα και κόμικ (χειρόγραφο ή σε κάποιο πρόγραμμα δημιουργίας κόμικ) ή ακόμα και μια σκηνή σεναρίου ταινίας. Οι μαθητές μπορούν να δώσουν την εργασία χειρόγραφα ή (καλύτερα) να την ανεβάσουν στο Wiki.

2^η ώρα (της α΄ φάσης)

Η τάξη βρίσκεται στο εργαστήριο Πληροφορικής και είναι χωρισμένη σε ομάδες. Συλλέγουμε τις [ατομικές εργασίες 1](#) αλλά δεν θα τις διαβάσουμε αυτήν την ώρα. Παρακινούμε τους μαθητές να τις ανεβάσουν και στο WikiWikiσε μια ειδική σελίδα.

Στόχος της ώρας αυτής είναι μέσα από μια στοχευμένη έρευνα οι μαθητές να καταλάβουν ότι η συμπλοκή πραγματικού και φανταστικού είναι χαρακτηριστικό των προϊόντων της τέχνης από την αρχαιότητα έως σήμερα, όχι μόνο στη λογοτεχνία

αλλά και σε άλλες τέχνες. Ακόμα, θα προσπαθήσουμε μέσα από σύντομες ερωτήσεις να καταλάβουν οι μαθητές την ευρύτητα του είδους του φανταστικού, την ύπαρξη υποειδών (ηρωική φαντασία για παράδειγμα), τη χρήση της λογοτεχνίας από άλλες τέχνες κυρίως από τον κινηματογράφο, την ύπαρξη συγκεκριμένων θεματικών μοτίβων που εντάσσονται στο είδος και έχουν μακρά ιστορία (π.χ. μεταμόρφωση).

Το [Φύλλο εργασίας 1](#) έχει τίτλο «Μικρές εξερευνήσεις στο χώρο της φαντασίας» και κάθε ομάδα έρχεται σε επαφή με έναν όρο ή με ένα θέμα που σχετίζεται με τη φανταστική λογοτεχνία. Τα ευρήματα θα ενσωματώνονται σταδιακά στο Wiki, για να μπορέσουν όλες οι ομάδες να τα διαβάσουν στο τέλος της ώρας.

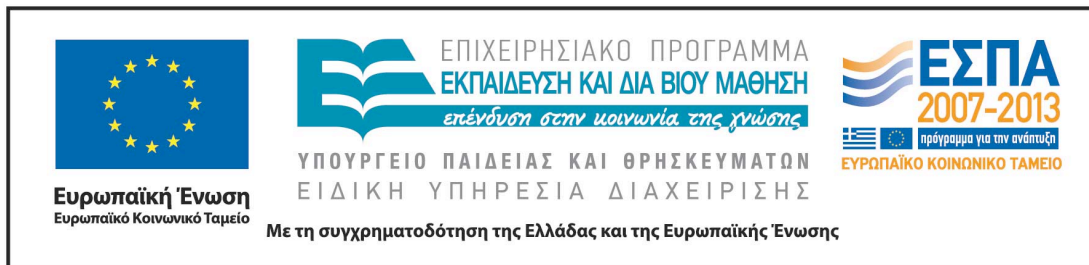
Η ομάδα 1 θα εξετάσει δύο φαινομενικά αντίθετα: τις απαρχές του φανταστικού αφηγήματος² και τον όρο «επιστημονική φαντασία». Η ομάδα 2 θα ασχοληθεί με ένα θέμα που απαντάται συχνά σε κείμενα και ταινίες φανταστικές, τη μεταμόρφωση. Με τον όρο «μαγικός ρεαλισμός»³ θα ασχοληθεί η ομάδα 3 και θα προσπαθήσει να βρει αν υπάρχουν ανάλογες ταινίες. Η ομάδα 4 θα ασχοληθεί κι αυτή με έναν όρο, την «ηρωική φαντασία», όρο που καλύπτει πολλά από τα κείμενα που διαβάζουν οι μαθητές σε αυτήν την ηλικία. Τους ζητάμε, επίσης, να βρουν στοιχεία για τον συγγραφέα της τριλογίας *Ο Άρχοντας των Δαχτυλιδιών*. Η ομάδα 5 θα ερευνήσει για τον συγγραφέα του *Φρανκεστάιν*, κείμενο με το οποίο θα ασχοληθούμε σε επόμενη ώρα.

Υπολογίζουμε ότι η έρευνα δεν θα διαρκέσει πολύ και θα υπάρχει χρόνος για την ανακοίνωση των ευρημάτων

Αν υπάρξει χρόνος αυτή την ώρα μπορούμε να συζητήσουμε το τελευταίο ερώτημα του [Φύλλου εργασίας 1](#) που αποτελεί ακριβώς έναν αναστοχασμό για την κατανάλωση τέτοιων κειμένων: γιατί τα διαβάζουμε, γιατί τα βλέπουμε; Αν δεν

² Με τις δύο ερωτήσεις-αίνιγμα που θέτει το Φύλλο εργασίας: ποιο είναι το πιο παλιό κείμενο αυτού του είδους που γνωρίζουν οι μαθητές (και εδώ ελπίζουμε βέβαια να βρουν την *Οδύσσεια*) και ποια η σχέση Λουκιανού και Ιουλίου Βερν.

³ Ο όρος είναι δύσκολος να κατανοηθεί από τους μαθητές, όπως και η έρευνα για ταινίες. Τουλάχιστον ως γνωρίζουν τον Μάρκες, έστω και σαν όνομα.

υπάρξει χρόνος την πρώτη ώρα, μπορούμε να κρατήσουμε ανοιχτό το ερώτημα για τις επόμενες.

Στο τέλος της ώρας, δίνουμε ως ατομική εργασία την ανάγνωση των κειμένων του Ι.Χ. Γονατά που θα είναι αναρτημένα στο Wiki αλλά μπορούν να δοθούν και σε φωτοτυπία.

B' φάση (6 ώρες)

1^η ώρα

Το τμήμα βρίσκεται στην τάξη του και στην αρχή σχολιάζουμε κάποιες [ατομικές εργασίες](#) που είχαμε συλλέξει από την προηγούμενη φορά. Είναι η πρώτη εργασία δημιουργικής γραφή και κάνουμε κάποιες παρατηρήσεις κυρίως για το αν το κείμενο/κόμικ που ετοίμασαν οι μαθητές είναι συμβατό με το πλαίσιο που είχε τεθεί.

Την πρώτη ώρα της Β' φάσης θα επιχειρήσουμε με την βοήθεια κειμένων του Ι.Χ. Γονατά μια διάκριση ανάμεσα σε αμιγώς *θαυμαστό – παράδοξο – φανταστικό*. Οι αφηγήσεις του Γονατά εκτείνονται από μισή σελίδα έως τρεις σελίδες και προέρχονται από τις συλλογές *Τρεις δεκάρες και άλλα αφηγήματα*, *Το βάραθρο*, *Οι Αγελάδες*, *Η κρύπτη* («[Η Άνοιξη](#)», «[Στην αποβάθρα](#)», «[Τα ψάρια](#)», «Ο βιβλιοπώλης», «[Τα χέρια](#)», «[Ο παππούς](#)», «[Η βοηθός μου](#)», «[Το δάσος](#)», «[Τα μάτια](#)»). Μπορούμε βέβαια να κάνουμε μια επιλογή αν θεωρούμε ότι ο χρόνος δεν είναι αρκετός (αν και τα κείμενα υποτίθεται ότι έχουν διαβαστεί ως ατομική εργασία και γενικότερα διαβάζονται εύκολα).

Το [Φύλλο εργασίας 2](#) που μοιράζεται στις ομάδες περιλαμβάνει έναν πίνακα που δεν έχει συμπληρωθεί εντελώς. Περιμένουμε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα χαρακτηριστικά των ειδών (*παράδοξο, φανταστικό, θαυμαστό*) με βάση τη συζήτηση των δύο προηγούμενων ωρών αλλά και με τη βοήθεια των κειμένων που έχουν μπροστά τους. Στον πίνακα υπάρχει και η επιστημονική φαντασία παρ' όλο που καμία αφήγηση του Γονατά δεν υπάγεται σε αυτό το είδος. Επειδή όμως έχουμε έρθει σε επαφή με αυτό το είδος τις προηγούμενες ώρες, είναι

χρήσιμο να γίνει ένας αναστοχασμός πάνω σε αυτές τις αφηγήσεις στις οποίες συχνά ο τόπος είναι πέρα από τη Γη, ένας άλλος πλανήτης ή το Διάστημα, ο χρόνος είναι ένα κοντινό ή μακρινό μέλλον και όπου υπάρχει μια λογική βάση, μια αληθοφάνεια στην περιγραφή κόσμων με διαφορετικούς νόμους αλλά συνεκτικών, ο δε αναγνώστης δέχεται τη μελλοντική αυτή πραγματικότητα.

Τα χαρακτηριστικά που πρέπει να συμπληρωθούν αφορούν τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα, τη σχέση πραγματικού/φανταστικού και τον αναγνώστη. Έτσι, με γενικό τρόπο μιλάμε για τον ονειρικό κόσμο του *θαυμαστού* όπου συχνά δεν προσδιορίζεται ο τόπος και ο χρόνος, όπου εμφανίζονται παραμυθικά υπερφυσικά στοιχεία (π.χ. το πουλί που μιλάει στο «[Η Άνοιξη](#)» και «[Τα μάτια](#)») και όπου δεν τίθεται θέμα αληθοφάνειας αλλά μια διαφορετική λογική σε αυτόν τον κόσμο, όπου υπάρχει μια συνέχεια ανάμεσα στο πραγματικό και το θαυμαστό και τα φανταστικά στοιχεία είναι πλήρως αποδεκτά από τον αναγνώστη. Η εισβολή του *παράδοξου* από την άλλη, σε κάποιες αφηγήσεις δεν οδηγεί στην αποδοχή από τον αναγνώστη ενός άλλου κόσμου, αφού εξηγείται ή μπορεί να εξηγηθεί με τους λογικούς νόμους, ο κόσμος που περιγράφεται είναι ο καθημερινός, πραγματικός («[Στην αποβάθρα](#)» για παράδειγμα η παρουσία των ψαριών στο πρόσωπο του ταξιδιώτη δεν ανατρέπει τους φυσικούς νόμους⁴).

Αυτό που είναι σημαντικό είναι να καταλάβουν οι μαθητές τον ενδιάμεσο χώρο που καταλαμβάνουν οι φανταστικές αφηγήσεις ανάμεσα στο *παράδοξο* και το *θαυμαστό*: ο χώρος κι ο χρόνος και τα πρόσωπα περιγράφονται ρεαλιστικά όμως μέσα από αυτά εμφανίζεται ένα στοιχείο υπερφυσικό. Ο ήρωας νιώθει ανησυχία, αμφιβολία και δεν μπορεί να εξηγήσει την εμφάνιση του στοιχείου αυτού. Η σύγκρουση ανάμεσα στον κόσμο μας και στον μη-λογικό κόσμο που επιτρέπει την εμφάνιση αυτού του στοιχείου είναι άλυτη, ο δε αναγνώστης δεν μπορεί να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με το αν πρόκειται για φαντασία ή πραγματικότητα (τι

⁴ Βλ. και τα κείμενα «[Τα ψάρια](#)», «[Τα χέρια](#)»).

πραγματικά έχει συμβεί στο κείμενο «Ο βιβλιοπώλης και ο πιστός πελάτης του» ή στο «[Ο παππούς](#)», «[Η βοήθός μου](#)»);

Θα επισημάνουμε βέβαια στους μαθητές ότι πολύ συχνά τα όρια των ειδών είναι δυσδιάκριτα κι ότι ο πίνακας σκοπό έχει να μας βοηθήσει να καταλάβουμε καλύτερα τις αφηγήσεις κι όχι μόνο να τις κατηγοριοποιήσουμε.

Μπορούμε να σχηματίσουμε και μια γραμμή που να ξεκινάει από το *παράδοξο* και να καταλήγει στο *θαυμαστό* για να καταλάβουν οι μαθητές την ενδιάμεση θέση που κατέχουν οι αφηγήσεις του *φανταστικού*.

Στο τέλος, διαβάζουμε ένα τελευταίο κείμενο του Γονατά, «[Τα δώρα](#)», όχι όμως ολόκληρο: σταματάμε τη στιγμή που ο αφηγητής ανοίγει το μεγάλο ξύλινο κουτί που του στέλνει ο νονός του δώρο. Ζητάμε από κάθε ομάδα να συνεχίσει το κείμενο φτιάχνοντας μια παράγραφο με την οποία θα τελειώνει το κείμενο και η οποία θα δώσει και μια κατεύθυνση στο κείμενο, προσανατολίζοντάς το σε μια αφήγηση παράδοξη, φανταστική ή θαυμαστή. Η αφήγηση θα είναι προφορική. Στο τέλος, μπορούμε να διαβάσουμε πώς τελειώνει το κείμενο του Γονατά.

Για την επόμενη φορά ως [ατομική εργασία 2](#) θα πρέπει οι μαθητές να διαβάσουν δύο κείμενα, το διήγημα «Το πορτρέτο» του Έντγκαρ Άλλαν Πόε και δύο αποσπάσματα από [Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ](#) του Όσκαρ Ουάιλντ. Στόχος της άσκησης είναι να ωθήσει τους μαθητές να κάνουν έναν αναστοχασμό σε σχέση με τις κατηγορίες και να κατατάξουν τα κείμενα σε μια κατηγορία από αυτές που γνώρισαν δικαιολογώντας την απάντησή τους.

2^η ώρα-3^η ώρα (της β' φάσης)

Το τμήμα βρίσκεται στην τάξη του που διαθέτει σύστημα προβολής. Οι ώρες μπορεί να είναι συνεχόμενες ή όχι. Μετά τη διαφοροποίηση που έγινε την προηγούμενη ώρα ανάμεσα στα υποείδη των φανταστικών αφηγήσεων, θα συνεχίσουμε αυτήν την ώρα με μια αναλυτικότερη προσέγγιση δύο κειμένων από τα πλέον δημοφιλή και μιας ταινίας που, επίσης, είναι πολύ πιθανό να την έχουν δει οι μαθητές ή να θελήσουν να την δουν. Με τις αναλύσεις των δύο αποσπασμάτων των κειμένων και μίας

κινηματογραφικής σκηνής που θα ολοκληρωθούν αυτές τις δύο ώρες θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τη σημασία των *περιγραφών* σε κείμενα με φανταστικά στοιχεία. Είναι αυτές που πολύ συχνά εισάγουν το παράδοξο, τη συμπλοκή πραγματικού και φανταστικού.

Πρέπει να τονίσουμε επίσης ότι αυτές οι ώρες θα βοηθήσουν τους μαθητές στην τελική άσκηση δημιουργικής γραφής, στο τέλος του σεναρίου, αφού στο κείμενό τους πρέπει να περιέχεται και μια περιγραφή.

Μαζεύουμε τις [ατομικές εργασίες 2](#) και ζητάμε σύντομα από τους μαθητές να μας πουν τα συμπεράσματά τους για να κάνουμε μια σύνδεση με τα προηγούμενα και να βεβαιωθούμε ότι έχουν καταλάβει όσα είχαμε πει την προηγούμενη ώρα. Το διήγημα του Ένγκαρ Άλλαν Πόε «Το πορτρέτο» περιέχει ένα παράδοξο στοιχείο που δεν ανατρέπει όμως τους φυσικούς νόμους (τον θάνατο του μοντέλου τη στιγμή που τελειώνει το πορτρέτο του ο ζωγράφος) ενώ τα αποσπάσματα από το μυθιστόρημα του Όσκαρ Ουάιλντ [Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ](#) περιγράφουν την αντίδραση του μοντέλου Ντόριαν, όταν είδε ολοκληρωμένο το πορτρέτο του, καθώς και την πρώτη μεταβολή στον πίνακα: ο Ντόριαν επιστρέφοντας σπίτι του διακρίνει κάτι διαφορετικό στο πορτρέτο του αλλά διστάζει, δεν μπορεί να πιστέψει πώς μπορεί να συμβεί αυτό –και η μόνη εξήγηση είναι η πραγματοποίηση της αρχικής του επιθυμίας να μείνει αναλλοίωτη η ομορφιά του. Η ευχή του έχει πραγματοποιηθεί: βρισκόμαστε στον χώρο του φανταστικού. Κάνουμε τη διαφοροποίηση στους αφηγητές: στην πρώτη περίπτωση έχουμε έναν πρωτοπρόσωπο αφηγητή που έρχεται σε επαφή με μια παράδοξη ιστορία ενώ στην δεύτερη έχουμε ένα τριτοπρόσωπο αφηγητή.

Μετά τη διόρθωση της εργασίας, παροτρύνουμε τους μαθητές να ανεβάσουν τα κείμενά τους στο Wiki.

Στη συνέχεια, δείχνουμε την αυτοπροσωπογραφία του Κουρμπέ, «Ο απελπισμένος» (ή τους τον δίνουμε σε φωτοτυπία με ένα συννεφάκι σκέψης και

ζητάμε να τον συμπληρώσουν) και ρωτάμε τους μαθητές τι αισθάνεται το πρόσωπο και τι μπορεί να αντικρίζει.

Ακούμε τις αντιδράσεις των μαθητών οι οποίες θα αποτελέσουν ένα είδος εισαγωγής στο θέμα μας που είναι οι περιγραφές. Μπορεί να δοθεί, επίσης, η ευκαιρία να κάνουμε έναν κατάλογο με φανταστικά θέματα: μεταμόρφωση, τέρατα, βαμπίρ, κλπ.

Πρώτα απ' όλα, μελετάμε την αρχική περιγραφή του Πόε από το διήγημα «Η πτώση του οίκου των Άσερ» (δύο σελίδες). Τη διαβάζουμε στους μαθητές και με τη βοήθεια του [φύλλου εργασίας 3](#) οι ομάδες για δέκα λεπτά ασχολούνται με ένα συγκεκριμένο ερώτημα/θέμα:

- Τον χρόνο: το δειλινό, το μεταίχμιο ανάμεσα στη μέρα και τη νύχτα ως προνομιακός χώρος για να εισέλθουμε στον κόσμο του φανταστικού.

- Τον τόπο: παλιά σπίτια, παλάτια κλπ., επίσης, συνηθισμένο μοτίβο τέτοιων αφηγήσεων.
- Το είδος του αφηγητή: πρωτοπρόσωπος αφηγητής, κεντρικό πρόσωπο ή μάρτυρας (όπως στο διήγημα) παράξενων καταστάσεων. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση είναι ο προνομιακός χώρος για να ενταχθεί ένα παράδοξο ή φανταστικό στοιχείο.
- Την περιγραφή του κτηρίου: τα εξωτερικά χαρακτηριστικά αλλά και τις λέξεις ή φράσεις που αποδίδουν υποκειμενικότητα στην περιγραφή.
- Τις επαναλήψεις στην περιγραφή ('τα παράθυρα που έμοιαζαν με ανοιχτά μάτια') και την λειτουργία τους.
- Την αντίθεση ανάμεσα στην στερεότητα που διακρίνει στο σπίτι και το ρήγμα που παρατηρεί ο αφηγητής.
- Τα συναισθήματα του αφηγητή.
- Τη γενικότερη ατμόσφαιρα που δημιουργεί αυτή η περιγραφή.

Στη συνέχεια, δείχνουμε τέσσερα λεπτά από την ταινία *Ο μύθος του ακέφαλου καβαλάρη (Sleepy hollow)* η οποία αφορά την είσοδο του ήρωα Ίκαμποτ στο χωριό. Αν δεν είναι γνωστή η ταινία στους μαθητές, κάνουμε μια μικρή εισαγωγή: ένας νεοϋορκέζος αστυνομικός, που προσπαθεί να λύσει τα μυστήρια με όσο το δυνατόν επιστημονικότερο τρόπο, αναλαμβάνει την έρευνα μιας σειράς περιέργων φόνων σε ένα χωριό που λέγεται Sleepy Hollow.

Διαβάζουμε μια φορά το [Φύλλο εργασίας 3](#) πριν την προβολή, για να βοηθήσει τους μαθητές να εντοπίσουν ευκολότερα κάποια σημεία στην ταινία. Δουλεύουμε σε ολομέλεια αυτή τη φορά, δεδομένου ότι το πιθανότερο είναι οι μαθητές να σχολιάζουν σκηνή από ταινία πρώτη φορά. Οι ερωτήσεις που θα βοηθήσουν στο να διαβάσουμε τη σκηνή της ταινίας αφορούν την εναλλαγή των μακρινών και κοντινών πλάνων, την είσοδο του χωριού ανάμεσα σε ένα νεκροταφείο και σε ένα κοπάδι από

πρόβατα (τη ζωή και τον θάνατο), τα σημεία που προκαλούν ανησυχία και συσσωρεύονται, την κίνηση της κάμερας που προχωρά μαζί με τον ήρωα και την περιστροφική της κίνηση όταν έχει ήδη μπει στο χωριό (ο ήρωας εγκλωβισμένος σε έναν ανησυχητικό χώρο), τα πλάνα όπου η ματιά του Ίκαμποτ ταυτίζεται με την κάμερα αλλά και τα πλάνα που ο θεατής παρακολουθεί τον Ίκαμποτ να κοιτάει, τα συναισθήματα που θέλει ο σκηνοθέτης να δημιουργηθούν στον θεατή με αυτήν την σκηνή.

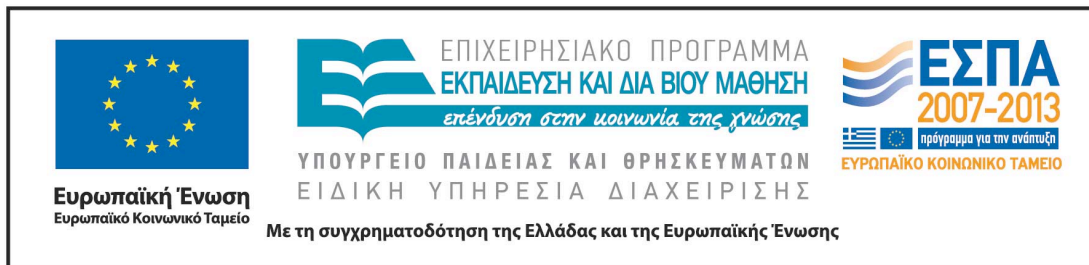
Τελειώνουμε με την περιγραφή του δημιουργήματος του Φρανκεστάιν και ειδικότερα της στιγμής που αποκτά ζωή ([κεφάλαιο V](#) από το ομώνυμο μυθιστόρημα της Μαίρης Σέλεν). Υπενθυμίζουμε τη συγγραφέα (η ομάδα 5 είχε ασχοληθεί μαζί της την 2^η ώρα), κάνουμε μια σύντομη εισαγωγή και συνοψίζουμε την ιστορία μέχρι το κεφάλαιο αυτό, διευκρινίζοντας ότι το όνομα Φρανκενστάιν αναφέρεται στον νεαρό φοιτητή φυσικής που κάνει ένα πείραμα (κι όχι στο δημιούργημά του).

Διαβάζουμε τις τρεις πρώτες σελίδες από το κεφάλαιο και δουλεύουμε με το ίδιο [Φύλλο εργασίας 3](#) και με συγκεκριμένες ερωτήσεις για κάθε ομάδα. Δίνουμε κάποιο χρόνο στις ομάδες για να εξετάσουν τα εξής ερωτήματα/θέματα:

- Τον χρόνο: η νύχτα αυτή τη φορά ως κατεξοχήν προνομιακός χρόνος φανταστικών αφηγήσεων.
- Το είδος του αφηγητή: εδώ έχουμε έναν πρωτοπρόσωπο αφηγητή όπως και στο διήγημα του Πόε, αλλά ο αφηγητής είναι ο κεντρικός ήρωας.
- Τη διακύμανση της ψυχολογικής κατάστασης του αφηγητή: σε ένα κείμενο με φανταστικά στοιχεία είναι πολύ σημαντική η περιγραφή των συναισθημάτων του πρωτοπρόσωπου ήρωα.
- Την περιγραφή του δημιουργήματος του Φρανκεστάιν που ζωντανεύει: πρόκειται για μια *υποκειμενική* περιγραφή, αφού εκτός από τα αντικειμενικά εξωτερικά χαρακτηριστικά του περιγράφεται και ο τρόπος με τον οποίο ο αφηγητής βλέπει το δημιούργημά του.
- Τη συμπλοκή φαντασίας και πραγματικότητας (νύχτα, όνειρο, εφιάλτης).
- Το λεξιλόγιο του φόβου: σημαντικό στοιχείο στα φανταστικά κείμενα, η δημιουργία ανησυχίας, άγχους, αγωνίας στον αναγνώστη.

Αναθέτουμε την ατομική εργασία για την επόμενη φορά: δίνουμε στους μαθητές ένα μικρό [απόσπασμα](#) (μία σελίδα) από το μυθιστόρημα του Μπραμ Στόουκερ *Δράκουλας*: την περιγραφή του κόμη Δράκουλα. Ζητάμε από τους μαθητές να σημειώσουν με κόκκινο τα στοιχεία που τους φαίνονται ανησυχητικά στο πρόσωπο αυτό (αναφορά στον αετό, σκληρότητα του στόματος, περίεργα μυτερά άσπρα δόντια κλπ.). Σκοπός της άσκησης είναι να δείξουμε στους μαθητές –κι αυτό πρέπει να γίνει φανερό στη διόρθωση της άσκησης– ότι ο συγγραφέας δεν σχεδιάζει μια καρικατούρα ενός τρομαχτικού πλάσματος αλλά προσθέτει μικρές ανησυχητικές πινελιές με φανταστικά στοιχεία σε ένα κατά τα άλλα ρεαλιστικό πορτρέτο..

Αυτό θα τους ζητήσουμε και στην άσκηση δημιουργικής γραφής ([ατομική εργασία 3](#)): να γράψουν μια περιγραφή (κάποιου φανταστικού πλάσματος, κτηρίου ή χώρου γενικότερα) μέσω ενός πρωτοπρόσωπου αφηγητή η οποία να εκφράζει τα συναισθήματά του. Οι εργασίες είτε χειρόγραφες είτε αναρτημένες στο Wiki θα σχολιαστούν από τον εκπαιδευτικό. Η ομάδα μπορεί να αποφασίσει αν θα χρησιμοποιήσει κάποια από τις περιγραφές των μελών της στο τελικό κείμενο δημιουργικής γραφής για το οποίο θα μιλήσουμε αμέσως μετά.

Μιλάμε, ακόμη, για την τελική εργασία της Γ΄ φάσης: κάθε ομάδα θα πρέπει να γράψει ένα διήγημα φανταστικής αφήγησης. Δίνονται δύο μόνο περιορισμοί: η αφήγηση θα πρέπει να περιέχει μια περιγραφή (χώρου, προσώπου, κτηρίου, αντικειμένου) και δεύτερον ο χώρος της δράσης του διηγήματος θα είναι το σχολείο τους. Οι ομάδες θα σκεφτούν (εκτός ωρών διδασκαλίας) την πλοκή και θα τη γράψουν μέχρι το τέλος του σεναρίου. Επίσης, θα την παρουσιάσουν σαν να ήταν ένα μικρό βιβλίο: θα διαλέξουν έναν τίτλο και για εξώφυλλο έναν πίνακα ή ένα σχέδιο που θα έχουν ζωγραφίσει οι ίδιοι καθώς και στοιχεία της εμφάνισης του κειμένου (π.χ. γραμματοσειρά). Καλό θα είναι να γράψουν κι ένα είδος περίληψης για το οπισθόφυλλο (επιλέγοντας τι θα αποκαλύψουν από την ιστορία). Η ομάδα μπορεί να διανείμει καθήκοντα ή να εργαστεί συλλογικά. Όταν θα τη διαβάσουν, θα πρέπει να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους: π.χ. την επιλογή της γραμματοσειράς, εικόνας (γιατί επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες; είναι πιο τρομακτικές ή υποβάλλουν μian ατμόσφαιρα;).

4^η ώρα-5^η ώρα (της β΄ φάσης)

Το τμήμα βρίσκεται στην τάξη του κι αρχίζουμε σχολιάζοντάς την ατομική εργασία, την [περιγραφή](#) του Δράκουλα θέτοντας το εξής ερώτημα στους μαθητές: σε ποιο σημείο της γραμμής από το παράδοξο προς το θαυμαστό θα τοποθετούσαν το πρόσωπο αυτό; Πρέπει να καταλάβουν οι μαθητές ότι ο συγγραφέας σε αυτή την

πρώτη περιγραφή του παρουσιάζει τον κόμη Δράκουλα ως έναν πολύ ανησυχητικό γέρο αλλά όχι ως τέρας.

Διαβάζουμε και σχολιάζουμε τις [ατομικές εργασίες 3](#) (τις περιγραφές) με το ίδιο πνεύμα.

Στη συνέχεια, μοιράζουμε σε φωτοτυπία το διήγημα «Η νύχτα» του Γκυ ντε Μωπασάν και το διαβάζουμε, είτε όλο μαζί είτε σε τμήματα. Θα δουλέψουμε είτε σε ολομέλεια είτε σε ομάδες των δύο με τη βοήθεια [Φύλλου εργασίας 4](#).

Αρχίζουμε με κάποιες προκαταρκτικές ερωτήσεις: τι περιγράφει αυτό το διήγημα; Δικαιολογείται ο υπότιτλος ‘εφιάλης’;

Στη συνέχεια, οι μαθητές μπορούν να συνεργαστούν με το διπλανό τους πάνω στο [Φύλλο εργασίας 4](#). Αυτό ξεκινά με έναν σύντομο ορισμό του φανταστικού διηγήματος που συνοψίζει όσα είχαμε πει την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης και ζητάμε από τους μαθητές να εξακριβώσουν αν το διήγημα ανήκει σε αυτές τις αφηγήσεις και να δικαιολογήσουν την απάντησή τους.

Αφού απαντήσουμε σε αυτό το βασικό ερώτημα, εξετάζουμε πιο λεπτομερειακά τα χαρακτηριστικά του φανταστικού διηγήματος με τη βοήθεια των ερωτήσεων, αφήνοντας κάποιο χρόνο στους μαθητές για να τις σκεφτούν και ενδεχομένως να τις σημειώσουν. Οι ερωτήσεις αφορούν:

- Την απροσδιοριστία του χρόνου: εντοπίζουμε τα σημεία όπου ο αφηγητής δεν μπορεί να ορίσει πότε έγιναν τα γεγονότα.
- Τον τρόπο οργάνωσης του διηγήματος: αρχίζει, όπως τα περισσότερα φανταστικά διηγήματα με ρεαλιστικό τρόπο (γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα σημεία της πόλης του Παρισιού) και συνεχίζει διαφορετικά σκιαγραφώντας μια νεκρή πόλη όπου ο χρόνος έχει σταματήσει.
- Τον αφηγητή και το τι γνωρίζουμε γι’ αυτόν (από αυτά που λέει και από αυτά που καταλαβαίνουμε από τον τρόπο που μιλάει (οι επαναλήψεις, οι εμμονές)).

Συνδέουμε το είδος του αφηγητή⁵ με το γεγονός ότι δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για ό,τι έχει γίνει τελικά σε αυτό το διήγημα. Δηλαδή θέτουμε το ζήτημα της εστίασης του κειμένου χωρίς να αναφέρουμε τους όρους στους μαθητές απαραίτητα: έχουμε εσωτερική εστίαση εδώ, ό,τι βλέπουμε, ό,τι γνωρίζουμε προέρχεται από τη φωνή του πρωτοπρόσωπου αφηγητή. Για αυτό και η αμφιβολία, το διαφορούμενο παραμένει: τι έγινε τελικά;

- Την απώλεια χρόνου και σημείων προσανατολισμού ως φανταστικό στοιχείο.
- Τον τρόπο γραφής: η αβεβαιότητα του αφηγητή εκφράζεται με επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις, με επιφωνηματικές προτάσεις, με λέξεις ή εκφράσεις που δείχνουν το πιθανό, το μυστηριακό και το παράξενο.
- Την εξέλιξη των συναισθημάτων του αφηγητή που συνδέεται και με τον τρόπο γραφής: στον τρομοκρατημένο αφηγητή αντιστοιχούν σύντομες φράσεις, όταν τρέχει για παράδειγμα.
- Το δύσκολο ερώτημα «σε ποιο σημείο να τοποθετήσουμε την αρχή του κειμένου;»: αν στο τέλος ο αφηγητής πεθαίνει, όπως καταλαβαίνουμε από τις τελευταίες φράσεις του κειμένου, τότε τότε ακριβώς αφηγείται την ιστορία του; Αυτό το χρονικό κενό ανάμεσα στο τέλος της ιστορίας και στην αρχή της αφήγησης είναι η κύρια πηγή της απροσδιοριστίας που χαρακτηρίζει αυτό το κείμενο.

Και τέλος: μετά το τέλος της αφήγησης, ο αναγνώστης γνωρίζει αν είναι αλήθεια ή φαντασία αυτά που περιγράφονται;

Αφού έχουν συζητηθεί όλα αυτά, φτιάχνουμε μαζί με την τάξη⁶ ένα ‘πορτρέτο’ της φανταστικής αφήγησης με δέκα σημεία. Γράφουμε στον πίνακα τα σημεία και

⁵ Πρωτοπρόσωπος-ήρωας της ιστορίας, αυτοδιηγητικός: δεν είναι απαραίτητη η χρήση των όρων, αρκεί οι μαθητές να καταλάβουν η διαφορά ανάμεσα σε έναν πρωτοπρόσωπο αφηγητή που απλώς συμμετέχει στην ιστορία και σε έναν αφηγητή που είναι το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας.

⁶ Δεν το δίνουμε έτοιμο αλλά προσπαθούμε με ερωτήσεις να το εκμαιεύσουμε από τους μαθητές σε σχέση με όσα έχουν ειπωθεί και τις προηγούμενες ώρες.

καλούμε τις ομάδες να τα σημειώσουν αφού κάποια από αυτά (αν όχι τα περισσότερα) θα πρέπει απαραίτητα να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές και για το δικό τους κείμενο στο τέλος της Γ΄ φάσης (κάποιος θα μπορούσε να αναλάβει να τα ανεβάσει και στο Wiki ως ‘δεκάλογο’):

1. Η αφήγηση έχει συνοχή.
2. Το χωροχρονικό πλαίσιο της ιστορίας είναι ρεαλιστικό.
3. Ο αφηγητής είναι συχνά πρωτοπρόσωπος (ήρωας ή συμμετέχει στην ιστορία).
4. Υπάρχουν περιγραφές είτε προσώπων, είτε χώρων, είτε αντικειμένων οι οποίες εισάγουν το φανταστικό στοιχείο.
5. Σταδιακά στην ιστορία εμφανίζονται ένα (ή και άλλα) στοιχεία δυσερμήνευτα, παράδοξα, παράξενα, φανταστικά.
6. Μερικές φορές υπάρχουν προειδοποιήσεις αλλά ο ήρωας τις αγνοεί ή τις εξηγεί λογικά.
7. Στην αρχή ο ήρωας προσπαθεί να εξηγήσει λογικά αυτό που συμβαίνει αλλά στο τέλος έχει αμφιβολίες, διστάζει στο να καταλήξει στο τι ακριβώς έγινε.
8. Σταδιακά δημιουργείται μια ατμόσφαιρα άγχους και φόβου, όταν ο ήρωας δεν μπορεί να εξηγήσει αυτό που συμβαίνει.
9. Τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις του αφηγητή περιγράφονται αναλυτικά.
10. Το φανταστικό στοιχείο μένει ανερμήνευτο και ο αναγνώστης διστάζει όσον αφορά την πραγματικότητα των γεγονότων.

Για την επόμενη ώρα ζητάμε από τους μαθητές να προχωρήσουν αφενός τις εργασίες τους της Γ΄ φάσης και αφετέρου να διαβάσουν το διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη «[Τ΄ Αστεράκι](#)». Το κείμενο δεν είναι τόσο δύσκολο για μαθητές της Γ΄ τάξης.

6^η ώρα (της β΄ φάσης)

Η ώρα αυτή θα είναι αφιερωμένη στο διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη «[Τ΄ Αστεράκι](#)». Το κείμενο, βέβαια, δεν περιέχει στοιχείο φόβου αλλά ένα ακατανόητο φαινόμενο (την παρουσία ενός ανεξήγητου φωτός, ενός αστεριού μέσα σε ένα σπίτι).

Εντάξαμε αυτό το κείμενο στο σενάριο για να δείξουμε την ποικιλία των αφηγήσεων που περιέχουν τέτοια φανταστικά στοιχεία αλλά και την τέχνη του συγκεκριμένου δημιουργού. Εδώ ο Παπαδιαμάντης σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση και σε ένα φόντο εντελώς ρεαλιστικό εντάσσει ένα στοιχείο εξωπραγματικό το οποίο ο αφηγητής αποδέχεται ολότελα. Ένας άλλος λόγος της μελέτης του κειμένου είναι ο ρόλος των περιγραφών της Πούλιας.

Οι μαθητές με τη βοήθεια ενός σύντομου Φύλλου εργασίας (5) θα δουλέψουν σε ομάδες και θα ασχοληθούν όλες οι ομάδες με ένα βασικό ερώτημα: κατά πόσο μπορούμε να εντάξουμε αυτό το διήγημα στις φανταστικές αφηγήσεις. Μπορούμε να ακούσουμε τις σκέψεις των μαθητών σε αυτό το ερώτημα μετά τις επιμέρους ερωτήσεις των ομάδων.

Δεν θα κάνουμε λεπτομερή ανάλυση του διηγήματος, μας ενδιαφέρει να το διαβάσουν με ενδιαφέρον οι μαθητές. Με το [Φύλλο εργασίας 5](#) θα ασχοληθούν με τα εξής ερωτήματα/θέματα:

- Τα στοιχεία που συνθέτουν το ρεαλιστικό πλαίσιο της αφήγησης (φτώχεια, μετανάστευση, αλκοολισμός, διαδικασία του γάμου σε μια επαρχιακή κωμόπολη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα)
- Τον αφηγητή: πρωτοπρόσωπος αφηγητής (θα δυσκολευτούμε να πούμε αν είναι αυτός το κεντρικό πρόσωπο ή η Πούλια;)
- Την εμφάνιση του παράδοξου: οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν την εμφάνιση του φωτός με την μυστηριώδη προέλευση, το αστεράκι μέσα στο γειτονικό σπίτι.

Τις προσπάθειες που κάνει ο αφηγητής να δώσει μια λογική εξήγηση αλλά και την αποδοχή εκ μέρους του του φανταστικού.

- Την Πούλια και την αρχική περιγραφή της (το κορίτσι λάμπει σαν ένα αστέρι, να επισημάνουμε και το όνομά της).

- Στο τέλος, ο αφηγητής θαμπωμένος από την Πούλια-αστέρι ξεχνάει να εξιχνιάσει το μυστήριο του φωτός που βλέπει: αντί για το ‘αστεράκι’ έχουμε την τελική περιγραφή της Πούλιας.

Το διήγημα που συνδυάζει τον πιο έντονο ρεαλισμό (ο γάμος ως αγοροπωλησία κοριτσιών) και την αποδοχή του θαυμαστού από τον αφηγητή είναι εξαιρετικό δείγμα της τέχνης του Παπαδιαμάντη.

Η επόμενη ώρα είναι η τελευταία, έτσι η κάθε ομάδα ενημερώνει την ολομέλεια πώς προχωράει η συγγραφή του διηγήματος.

Γ' φάση (1 ώρα)

Το τμήμα βρίσκεται στην τάξη του (που διαθέτει σύστημα προβολής) όπου και θα γίνει αυτήν την τελευταία ώρα του σεναρίου και η παρουσίαση των κειμένων των ομάδων. Τα κείμενα αυτά έχουν γραφτεί συνεργατικά από κάθε ομάδα και καλό θα είναι να διατηρηθεί το στοιχείο της έκπληξης, δηλαδή να μην γνωρίζει κάθε ομάδα τα κείμενα των άλλων.

Η κάθε ομάδα ενημερώνει την ολομέλεια για το πώς δούλεψε: υπήρξε κατανομή εργασιών ή απόλυτα συλλογική εργασία; Εργάστηκαν στο Wiki ή στο σχολείο;

Θα δούμε την παρουσίαση σε ‘βιβλίο’ των αφηγήσεων και κάποιος ή εναλλάξ τα μέλη της ομάδας θα διαβάσουν το κείμενό τους. Οι άλλες ομάδες με τη βοήθεια του [Φύλλου αξιολόγησης](#) θα ‘βαθμολογήσουν’ την προσπάθεια της ομάδας. Η αξιολόγηση αφορά την ένταξη στοιχείων του φανταστικού αφηγήματος που είχαμε εντοπίσει τις προηγούμενες ώρες, την πρωτοτυπία, τη στρωτή γραφή και τέλος τις επιλογές τους όσον αφορά την παρουσίαση (γραμματοσειρές, εικόνες, κλπ.). Όσον αφορά στο πρώτο σημείο (τα στοιχεία του φανταστικού αφηγήματος), οι ομάδες θα πρέπει να είναι συγκεκριμένες και να τα κατονομάσουν. Κυρίως πρέπει να επιμείνουμε στις αφηγήσεις των μαθητών να μεταβάλλεται ο οικείος χώρος του

σχολείου σε ανοίκειο, στην εισβολή κάποιου φανταστικού στοιχείου, στο είδος του αφηγητή που θα χρησιμοποιήσουν, στο κλίμα ανησυχίας, αμηχανίας ή φόβου, στην αμφιταλάντευση του αναγνώστη αν πρόκειται για πραγματικότητα ή φαντασία.

Θα ήταν καλό να συμφωνήσει η ολομέλεια στο καλύτερο διήγημα. Επίσης, οι αφηγήσεις μπορεί να οδηγήσουν στην ηλεκτρονική έκδοση ενός μικρού βιβλίου.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ατομική εργασία 1

Ας φανταστούμε μια ανάλογη συνάντηση με αυτήν στην ταινία *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου* του Γούντι Άλεν που παρακολουθήσαμε, με ήρωες εμάς και έναν κινηματογραφικό ή λογοτεχνικό ήρωα που ‘βγαίνει’ από την οθόνη ή από το χαρτί και γίνεται ‘πραγματικός’.

Μπορούμε να φτιάξουμε έναν *διάλογο* ή ακόμα και *κόμικ* (χειρόγραφο ή σε κάποιο πρόγραμμα δημιουργίας κόμικ που ίσως γνωρίζουμε) ή ακόμα και μια *σκηνή σεναρίου* ταινίας.

Μπορούμε να το ανεβάσουμε στο Wiki της τάξης.

Φύλλο εργασίας 1

Μικρές εξερευνήσεις στον κόσμο της φαντασίας

Πριν διαβάσουμε φανταστικές αφηγήσεις, ας προσπαθήσουμε να εξετάσουμε κάποιες πτυχές του φανταστικού, έτσι όπως εμφανίζεται σε διάφορες τέχνες.

Θα κάνουμε κάποιες σύντομες έρευνες και θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα από αυτές, αφού πρώτα συλλέξουμε πληροφορίες.

Οι ομάδες θα γράφουν τα στοιχεία που βρίσκουν σε έναν χώρο στο Wiki, έτσι ώστε όλοι να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά.

Πρώτα απ' όλα ας προσπαθήσουμε να βρούμε κάποια θέματα του φανταστικού για να κάνουμε έναν κατάλογο:

Με την ομάδα 1 θα γυρίσουμε τον χρόνο προς τα πίσω (όπως συμβαίνει συχνά σε κείμενα φανταστικά) και θα προσπαθήσουμε να βρούμε το πιο παλιό κείμενο που έχει διαβάσει και περιέχει τέτοια στοιχεία. Επίσης θα ψάξει τη σχέση ενός αρχαίου συγγραφέα, του Λουκιανού, με τον Ιούλιο Βερν.

Θα προσπαθήσει να ορίσει τι είναι 'επιστημονική φαντασία'. Μπορούμε να βρούμε τον ορισμό [εδώ](#) ή όπου αλλού θέλουμε και να κάνουμε μια λίστα με τις πιο σημαντικές ταινίες αυτού του είδους στο 20^ο αιώνα (δηλαδή πριν γεννηθείτε!).

Η ομάδα 2 θα ασχοληθεί με τις *Μεταμορφώσεις* του Οβιδίου (μπορεί να διαβάσει μία πολύ χαριτωμένη [εδώ](#)). Τι εννοούμε σήμερα με τον όρο 'οβιδιακή μεταμόρφωση'.

Τέλος, θα βρει έναν πολύ σημαντικό συγγραφέα του 20^{ου} αιώνα που έχει γράψει ένα βιβλίο με παρόμοιο τίτλο με αυτόν του Οβιδίου.

Θα μπορούσε να βρει και μια σειρά από ταινίες που σχετίζονται με το θέμα της 'μεταμόρφωσης'.

Η ομάδα 3 θα ασχοληθεί με τον 'μαγικό ρεαλισμό'. Δείτε αυτήν την [ανακοίνωση](#) για τον θάνατο ενός σπουδαίου συγγραφέα, του Μάρκες, και ψάξτε τι σημαίνει αυτός ο όρος.

Αραγε, υπάρχει αυτό το είδος στον κινηματογράφο; Ας κάνουμε μια έρευνα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σίγουρα θα έχετε δει στον κινηματογράφο όλοι στην ομάδα 4 την τριλογία *Ο Αρχοντας των δαχτυλιδιών* που ανήκει σε ένα υποείδος του φανταστικού, την 'ηρωική φαντασία'. Ας διαβάσουμε κάποια πράγματα για τον συγγραφέα που έγραψε τα βιβλία πάνω στα οποία βασίστηκαν οι ταινίες αυτές.

Έχει ακούσει κάποιος από την ομάδα 5 το όνομα 'Φράνκεστάιν'; Ας ψάξουμε να βρούμε πότε γράφεται το βιβλίο και σε ποιες συνθήκες καθώς και ποιος είναι ο συγγραφέας του (έκπληξη!).

Πόσες ταινίες, άραγε, έχουν γίνει με αυτό θέμα; Θα μπορούσαμε να βρούμε μερικές αφίσες από αυτές.

Υπάρχουν, άραγε, συμπεράσματα μετά από όλα αυτά τα στοιχεία;

Θα μπορούσαμε να βρούμε έναν λόγο (ή πολλούς) για τον οποίο διαβάζουμε και μας αρέσουν τέτοια κείμενα και ταινίες;

Ατομική εργασία 2

Είμαστε έτοιμοι να διαβάσουμε δύο περίφημους ξένους συγγραφείς: τον Οσκαρ Ουάιλντ και τον Έντγκαρ Άλλαν Πόε και δύο κείμενά τους με τίτλους παρόμοιους: «Το πορτρέτο» του Πόε και ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ» του Όσκαρ Ουάιλντ.

Αφού τα διαβάσουμε, θα προσπαθήσουμε να τα κατατάξουμε σε μια κατηγορία από αυτές που γνωρίσαμε την προηγούμενη ώρα (παράδοξο/φανταστικό/θαυμαστό) και να δικαιολογήσουμε την απάντησή μας.

Φύλλο εργασίας 2

Ας προσπαθήσουμε να ξεχωρίσουμε τα διάφορα είδη που σχετίζονται με το φανταστικό με τη βοήθεια των κειμένων του Ι.Χ. Γονατά που διαβάσατε. Θα προσπαθήσουμε να κάνουμε δύο πράγματα: να συμπληρώσουμε σταδιακά τον πίνακα με κάποια βασικά χαρακτηριστικά κάθε είδους και να σκεφτούμε σε ποιο είδος πλησιάζει περισσότερο κάθε κείμενο του Γονατά. Στη συνέχεια μπορούμε να το κατατάξουμε στα κενά του πίνακα.

ΕΙΔΟΣ	Παράδοξο	Φανταστικό	επιστημονική φαντασία	Αμιγώς φανταστικό / θαυμαστό
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ				
Τόπος	Καθημερινός			
Χρόνος				Παρόν / απροσδιόριστος
Πρόσωπα/αντικείμενα		Πραγματικά αλλά και υπερφυσικά		
Πραγματικότητα /φαντασία	Δεν ανατρέπονται οι νόμοι της πραγματικότητας από την εισαγωγή ενός στοιχείου παράξενου		Δεκτή μελλοντική πραγματικότητα	
Αναγνώστης				Δέχεται τα φανταστικά στοιχεία
ΚΕΙΜΕΝΑ Ι.Χ. ΓΟΝΑΤΑ				

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 3

Για να γράψουμε μια καλή φανταστική ιστορία, θα πρέπει να κοιτάξουμε προσεκτικά πώς είναι γραμμένες ή φτιαγμένες, κάποιες διάσημες τέτοιες ιστορίες. Για να δούμε ποιος θα αντέξει...

Στάδιο 1: ας μελετήσουμε ένα περίεργο κτήριο, τον οίκο Άσερ του Έντγκαρ Άλαν Πόε.

Η πρώτη ομάδα θα μας μιλήσει για τον τόπο, τον χρόνο και τον αφηγητή του αποσπάσματος.

Η δεύτερη ομάδα θα ασχοληθεί με τα αντικειμενικά εξωτερικά χαρακτηριστικά του κτηρίου αλλά θα βρει και λέξεις ή φράσεις που αποδίδουν τη στάση του αφηγητή απέναντι σε αυτό.

Η τρίτη ομάδα θα προσπαθήσει να εντοπίσει τυχόν επαναλήψεις στην περιγραφή και να αναρωτηθεί αν το κτήριο δίνει την εντύπωση στερεότητας ή ευθραυστότητας.

Η τέταρτη ομάδα θα καταγράψει τα συναισθήματα του αφηγητή.

Και η πέμπτη θα συνοψίσει: ποια ατμόσφαιρα δημιουργεί γενικά η περιγραφή αυτή.

Στάδιο 2: ας κοιτάξουμε προσεκτικά μια σκηνή από μια ταινία με τη βοήθεια των εξής ερωτήσεων:

- είναι κοντινά ή μακρινά τα πλάνα που χρησιμοποιεί ο σκηνοθέτης;
- τι υπάρχει στην είσοδο του χωριού από τη μια και από την άλλη πλευρά του δρόμου;
- ας καταγράψουμε τα ανησυχητικά σημεία που συσσωρεύονται από την αρχή μέχρι το άνοιγμα της πόρτας και την είσοδο του ήρωα στο πλούσιο σπίτι.
- ας προσέξουμε την κίνηση της κάμερας σε σχέση με το πρόσωπο: ποια κίνηση κάνει η κάμερα όταν έχει ήδη μπει στο χωριό;

-η κάμερα παρακολουθεί το βλέμμα του Ίκαμοτ ή όχι; Βλέπουμε μόνο ό,τι βλέπει ο ήρωας ή όχι;

-τι συναισθήματα θέλει να προκαλέσει αυτή η σκηνή στον θεατή;

Τέλος: Θυμόσαστε το μυθιστόρημα *Φρανκεστάιν* και τη συγγραφέα του, ένα δεκαεπταχρόνο κορίτσι; Θα διαβάσουμε προσεκτικά τη σκηνή που το δημιουργήμα του Φρανκεστάιν ζωντανεύει (μπρρρρ).

Στην ομάδα 1 θα εντοπίσουμε τα βασικά στοιχεία: τόπο, χρόνο, πρόσωπα καθώς και είδος του αφηγητή στο απόσπασμα.

Στην ομάδα 2 θα καταγράψουμε την πορεία των συναισθημάτων του αφηγητή, εντοπίζοντας συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις στο κείμενο.

Στην ομάδα 3 θα επικεντρωθούμε στην περιγραφή του δημιουργήματος του Φρανκεστάιν. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; Πώς τον βλέπει ο αφηγητής;

Με την ομάδα 4 θα αναρωτηθούμε πώς συμπλέκονται στις σελίδες αυτές η φαντασία και η πραγματικότητα (θα λάβουμε υπόψη μας και το όνειρο του Φρανκεστάιν).

Τέλος, με την ομάδα 5 θα σημειώσουμε το λεξιλόγιο του φόβου που χρησιμοποιεί η συγγραφέας και θα αναρωτηθούμε γιατί κάνει αναφορά στον Δάντη (ποιος είναι αυτός άραγε; η ομάδα μπορεί να χρησιμοποιήσει τον υπολογιστή της τάξης για να απαντήσει σε αυτή την ερώτηση).

Μπράβο, περάσατε όλα τα στάδια! Και τώρα θα διαβάσετε, τι άλλο μένει; Ένα απόσπασμα από τον Δράκουλα. Σημειώστε πάνω στο κείμενο (με κόκκινο φυσικά) όποια στοιχεία κάνουν αυτόν τον κόμη ιδιαίτερα ανησυχητικό!

Ατομική εργασία 3

Αφού φτάσατε μέχρι εδώ και δεν φοβηθήκατε ούτε στον *Φρανκεστάιν* ούτε τον *Δράκουλα* τότε μπορείτε να γράψετε κι εσείς μια τέτοια περιγραφή. Αφήστε τη φαντασία σας ελεύθερη: μπορεί να είναι ένα πλάσμα στα όρια του φανταστικού, ένα

κτήριο ή ένας χώρος, ένα τοπίο, ένα αντικείμενο. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε έναν πρωτοπρόσωπο αφηγητή που θα εκφράζει τα συναισθήματά του.

Τα κείμενά σας μπορείτε να τα ανεβάσετε στο Wiki για να τα σχολιάσουμε! Αν στην ομάδα αρέσει πολύ κάποιο κείμενο που έχει γραφτεί από κάποιο μέλος της, τότε μπορείτε να αποφασίσετε να το χρησιμοποιήσετε στο τελικό σας διήγημα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 4

Έτοιμοι για να εισβάλλουμε σε μια πολύ βαθιά «Νύχτα» μέσα στην οποία θα μας οδηγήσει ο Γκυ ντε Μωπασάν;

Ας θυμηθούμε τη βασική περιγραφή του είδους: *Στη φανταστική αφήγηση εμφανίζονται γεγονότα περίεργα ή ακατανόητα σε ένα πλαίσιο όμως ρεαλιστικό, γεγονότα που αναστατώνουν τη ζωή ενός ανθρώπου. Ο ήρωας, όπως κι ο αναγνώστης, διστάζουν: τα γεγονότα πραγματικά έγιναν; Δεν ξέρουμε πραγματικά πώς να τα ερμηνεύσουμε στο τέλος του κειμένου: να έχουμε μια ορθολογική εξήγηση (λογική και αληφοθανή) ή υπερφυσική (υπέρβαση των φυσικών νόμων);*

Ανήκει άραγε το διήγημα σε αυτές τις αφηγήσεις;

Ας το εξετάσουμε πιο αναλυτικά.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Πρώτ' απ' όλα τον αφηγητή του: ποιος μιλάει στο κείμενο; Τι γνωρίζουμε γι' αυτόν; Μπορούμε άραγε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα από τον τρόπο που αφηγείται (επαναλήψεις π.χ.);
- μήπως το γεγονός ότι δεν μπορούμε να καταλάβουμε τι έχει συμβεί ακριβώς σχετίζεται και με το είδος του αφηγητή του κειμένου;
- σε ποιο ακριβώς σημείο του κειμένου αρχίζει η ιστορία; Ποιος είναι ο χρόνος του διηγήματος;
- είναι ο τόπος του διηγήματος συγκεκριμένος και ρεαλιστικός;
- σε ποια σημεία εντοπίζουμε τα καθαρά φανταστικά στοιχεία;
- ας υπογραμμίσουμε τις λέξεις/φράσεις που δείχνουν το μυστηριακό, το παράξενο.
- ο αφηγητής εκφράζει βεβαιότητα ή αβεβαιότητα; Να δικαιολογήσουμε την απάντηση με λέξεις, φράσεις, αφηγηματικούς τρόπους.
- ας καταγράψουμε την εξέλιξη των συναισθημάτων του αφηγητή
- πώς ήταν η πόλη στην αρχή και πώς στο τέλος του κειμένου;
- Πώς κινείται ο αφηγητής στην αρχή και πώς στο τέλος του κειμένου; Φαίνεται άραγε αυτή η αλλαγή και στο ίδιο το κείμενο;
- Τέλος (και ίσως το πιο δύσκολο): Πότε εκφωνεί την πρώτη φράση του διηγήματος ο αφηγητής; Μετά τα γεγονότα του κειμένου; Είναι δυνατόν αυτό;

Φύλλο εργασίας 5

Φτάνοντας στο τέλος της διαδρομής μας στο φανταστικό αφήγημα, ίσως δεν περιμέναμε να συναντήσουμε τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Κι όμως!

«Τ' Αστεράκι» δεν είναι πολύ γνωστό διήγημά του αλλά είναι ξεχωριστό.

Καταρχάς, ας συζητήσουμε στο πλαίσιο της ομάδας: κατά πόσο μπορούμε να εντάξουμε αυτό το διήγημα στις φανταστικές αφηγήσεις.

Στη συνέχεια: με την ομάδα 1 θα βρούμε τα στοιχεία που συνθέτουν το ρεαλιστικό πλαίσιο της αφήγησης (και είναι πολλά...). Με την ομάδα 2 θα εντοπίσουμε το παράξενο στοιχείο που εμφανίζεται. Με την ομάδα 3 θα εξετάσουμε τη στάση του αφηγητή απέναντι στο 'αστεράκι'. Με την ομάδα 4 θα ασχοληθούμε με την Πούλια και την αρχική περιγραφή της. Τέλος, με την ομάδα 5 θα εξετάσουμε το τέλος του διηγήματος.

Αξιολόγηση του διηγήματος

Το διήγημα	1	2	3	4	5
έχει σεβαστεί αρκετούς κανόνες της φανταστικής αφήγησης: - - - - - - -					
είναι πρωτότυπο					
είναι καλογραμμένο					
οι επιλογές όσον αφορά την εμφάνιση (γραμματοσειρές, εικόνα, κλπ.) είναι εύστοχες					

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο θα μπορούσε να λειτουργήσει παράλληλα με μια Λέσχη Ανάγνωσης και Κινηματογράφου με το ίδιο θέμα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Επειδή το θέμα μάλλον θα προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών και όλοι θα θέλουν κάτι να πουν και επειδή είναι αρκετές οι δραστηριότητες, θα πρέπει να γίνει σωστή χρήση του χρόνου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Badiou, A., E. During, P. Maniglier, T. Benatouil, D. Rabouin & J.P. Zarader. 2003. *Matrix machine philosophique*. Paris: Ellipses Marketin.

Rachel Bouvet. 2007. *Étranges récits, étranges lectures, essai sur l'effet fantastique*. Quebec: Presse de l' Université de Quebec.

Τοντόροφ, Τ. 1991. *Εισαγωγή στη φανταστική λογοτεχνία*. Μτφρ. Αριστέα Παρίση. Αθήνα: Οδυσσέας.

Φαρίνου-Μαλαματάρη, Γ. 1987. *Αφηγηματικές τεχνικές στον Παπαδιαμάντη 1887-1910*. Αθήνα: Κέδρος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Δράκουλας* του Μπραμ Στόουκερ

Ο Κόμης πλησίασε ό ίδιος κι έβγαλε τό σκέπασμα μιας πιατέλλας, οπότε ρίχτηκα αμέσως στό φαγητό πού ήταν ένα υπέροχο ψητό κοτόπουλο. Αυτό ήταν το δείπνο μου, καθώς και λίγο τυρί καί σαλάτα, κι ένα μπουκάλι παλιό κρασί, από το οποίο ήπια δυο ποτήρια. Την ώρα που έτρωγα ο Κόμης μού έκανε πολλές ερωτήσεις σχετικά με το ταξίδι μου, καί σιγά-σιγά του είπα όλα όσα είχα περάσει.

Είχα πια τελειώσει το δείπνο μου, και σύμφωνα με την επιθυμία του οικοδεσπότη μου τράβηξα μια καρέκλα κοντά στη φωτιά κι άρχισα νά καπνίζω ένα πούρο που μου πρόσφερε, ζητώντας συγχρόνως συγγνώμη που δεν κάπνιζε. Τότε πια βρήκα την ευκαιρία να τον μελετήσω και βρήκα ότι είχε πολύ εντυπωσιακή φυσιογνωμία.

Το πρόσωπό του ήταν πολύ αετήσιο με γαμψή μύτη και περίεργα φουσκωτά ρουθούνια, είχε μεγάλο αγέρωχο μέτωπο με μαλλιά αραιά στους κροτάφους αλλά πυκνά αλλού. Τα φρύδια του ήταν τεράστια και σχεδόν σμιχτά με πυκνές σγουρές τρίχες. Το στόμα, όσο τουλάχιστον φαινόταν κάτω απ' το παχύ μουστάκι ήταν σφιγμένο και μάλλον σκληρό μέ περίεργα μυτερά άσπρα δόντια που προεξείχαν από κάτω χείλη πού ήταν εντυπωσιακά κόκκινα και ζωηρά για άνθρωπο της ηλικίας του. Όσο για τα υπόλοιπα, τ' αυτιά του ήταν κάτασπρα και πολύ μυτερά στην κορφή· το πηγούνι ήταν φαρδύ κι έντονο και τα μάγουλα σφιχτά αλλά λιπόσαρκα. Η γενική εντύπωση ήταν μιά απίστευτη γλωμάδα.

Είχα ήδη προσέξει τα χέρια του καθώς τα είχε ακουμπήσει στα γόνατά του στο φως της φωτιάς, και μου είχαν φανεί πολύ άσπρα και λεπτά αλλά τώρα που τα έβλεπα από πιο κοντά, ήταν μάλλον τραχιά-φαρδιά, με κοντόχοντρα δάχτυλα. Το περίεργο ήταν ότι είχε τρίχες στη μέση της παλάμης του. Τα νύχια ήταν λεπτά και μακριά, κομμένα μυτερά. Καθώς ο Κόμης έσκυψε πάνω μου και με άγγιξαν τα χέρια του, ανατρίχιασα χωρίς να το θέλω. Ίσως βρωμούσε ή αναπνοή του, πάντως μ' έπιασε ένα φοβερό αίσθημα ναυτίας πού παρ' όλες τις προσπάθειες μου ήταν αδύνατο να κρύψω. Ο Κόμης προφανώς το πρόσεξε τραβήχτηκε λίγο, και μ' ένα θλιμμένο χαμόγελο που έδειξε ακόμα περισσότερο τα προεξέχοντα δόντια του, ξανακάθισε στην άλλη πλευρά του τζακιού. Μείναμε κι οι δυο σιωπηλοί για λίγο· και καθώς κοίταξα προς το παράθυρο είδα τις πρώτες αδύναμες ακτίνες της αυγής. Παντού υπήρχε μια περίεργη ησυχία αλλά εγώ αφουγκράστηκα κι άκουσα, σαν απ' το βάθος της κοιλάδας, ουρλιαχτά λύκων. Τα μάτια του Κόμη άστραψαν και είπε:

— «Ακούστε τα -τα παιδιά της νύχτας. Τι μουσική!» Βλέποντας, φαντάζομαι, στο πρόσωπό μου κάποια έκφραση πού του φάνηκε περίεργη, πρόσθεσε:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

«Α! κύριε, εσείς οι κάτοικοι των πόλεων δεν μπορείτε να νιώσετε τα αισθήματα του κυνηγού.» Μετά σηκώθηκε και είπε:

-«Θα είστε όμως κουρασμένος. Το υπνοδωμάτιο σας είναι έτοιμο κι αύριο μπορείτε να κοιμηθείτε όσο αργά θέλετε. Εγώ πρέπει να λείπω μέχρι το απόγευμα, λοιπόν καλόν ύπνο!» και με μια ευγενική υπόκλιση μου άνοιξε ο ίδιος την πόρτα του οχτάγωνου δωματίου και μπήκα στην κρεβατοκάμαρα..

Ε.Χ. Γονατάς, «Το δάσος»

Ανεβαίνοντας το λόφο αντίκρισα στον ορίζοντα τις ατέλειωτες πλούσιες φυλλωσιές του δάσους, που τις λίκνιζε ο άνεμος. Δεν ένιωσα όμως καμιά δροσιά στην ψυχή μου. Φτάνοντας στην κορφή παρατήρησα πως ο λόφος κι από την άλλη μεριά ήταν ολότελα γυμνός. Σ' όλη την έκταση γύρω ούτε ένας κορμός δέντρου. Μόνο στον ουρανό πλέανε αθόρυβα τα φύλλα, τα αμέτρητα πράσινα φύλλα που είχα δει από μακριά, σα δίχτυα κρεμασμένα πάνω απ' τα κεφάλια μας. Τρέμανε όλα μαζί στον αέρα, μα δε σκόρπιζαν, όπως τ' αστέρια, μ' όλο που κανένα κλαδί, κανένα κοτσάνι δεν τα βαστούσε.

Δεν κρατήθηκα. "Και πώς ξεκουράζονται εκεί τα πουλιά;", είπα.

"Σ' αυτά τα δέντρα έρχονται μόνο οι σκιές των πουλιών να καθίσουν", μου εξήγησαν ήσυχα με μια φωνή οι δύο άγνωστοι που με συντροφεύαν.

"Ναι. Βλέπω", φώναξα. "Κοπάδια πουλιά κουρνιάζουν στα φυλλώματα χωρίς τα κορμιά τους".

Οι σύντροφοι μου κοιτάχτηκαν μ' απορία.

"Εσύ ποιος είσαι που μπορείς και τα βλέπεις;", γυρίζει και μου λέει ανήσυχος ο ένας. Πριν προλάβω ν' απαντήσω, σκύβει στον διπλανό του και τους ακούω που ψιθυρίζουν:

"Πώς βρέθηκε αυτός μαζί μας; Για δώσ' μου τον κατάλογο να ρίξω μιά ματιά".

"Δεν τον έχω απάνω μου. Μα τι τον ρωτάς; Αφού είδε, δικός μας θα 'ναι κι αυτός. Σ' τό 'χω ξαναπει, να κλείνεις καλά όταν βγαίνεις".

Για πρώτη φορά τους πρόσεξα καλύτερα, τυλιγμένους στο λεπτό μενεξεδί φως του δειλινού. Φορούσαν τα ίδια ρούχα, τα ίδια πουκάμισα, τις ίδιες άσπρες γραβάτες και τα χλωμά τους πρόσωπα με το μικρό μαύρο μουστάκι ήταν ολόιδια.

"Είσατε δίδυμοι;", τους ρώτησα.

Δε μ' απάντησαν. Έστησαν μπρος μου έναν μεγάλο καθρέφτη. Κοιτάχτηκα κι είδα πως φορούσα κι εγώ τα ίδια ρούχα, την ίδια γραβάτα και πως το πρόσωπό μου, αγνώριστο, κατακίτρινο, ήταν ίδιο κι απαράλλαχτο με το δικό τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η καμπάνα σήμανε μακριά. Με πήραν απ' το χέρι κι αρχίσαμε να κατεβαίνουμε αμίλητοι τη χωματένια σκάλα. Ψηλά από πάνω μας φαινότανε ο ουρανός σκούρος γαλάζιος, στολισμένος με τα πρώτα αστέρια. Άνοιξαν τη φαρδιά καγκελόπορτα και μ' έσπρωξαν σ' έναν απέραντο κήπο, γεμάτον άσπρους στρογγυλούς βράχους. Πουθενά δε φαίνονταν λουλούδια. Μονάχα πρασινάδες. Όμως μια γνώριμη άχνα ανέβαινε μέσα απ' τη γη, μεθυστική σα λιβάνι.

Φρανκεστάιν, κεφάλαιο V

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΉΤΑΝ ΜΙΑ φρικτή νύχτα του Νοέμβρη που είδα όλους τους κόπους μου να ολοκληρώνονται μέσα στην πραγματώσή τους. Με υπερένταση, που άγγιζε σχεδόν τα όρια της αγωνίας, μάζεψα γύρω μου τα όργανα που μ' αυτά θα μπορούσα να ανάψω μια σπίθα από ζωή στο άψυχο αυτό πράγμα που βρισκόταν ξαπλωμένο στα πόδια μου. Ήταν μία η ώρα το πρωί κιόλας η βροχή χτυπούσε μονότονα κι αδιάκοπα πάνω στα τζάμια του παραθύρου και το κερί μου κόντευε να σβήσει, όταν μέσα στο μισόφωτο είδα να ανοίγουν τα νωθρά κίτρινα μάτια του πλάσματος· ανάσαινε βαριά και τα μέλη του ταράζονταν από μια σύσπαση.

Πώς μπορώ να περιγράψω τι ένιωσα μπροστά σ' αυτή την καταστροφή ή πώς να σκιαγραφήσω τη θλιβερή ύπαρξη που με τόσους ατέλειωτους κόπους και φροντίδες είχα προσπαθήσει να φτιάξω; Τα μέλη του ήσαν σε κανονικές αναλογίες και του είχα διαλέξει όμορφα χαρακτηριστικά. Όμορφα! Μεγαλοδύναμη Θεέ! Το κίτρινο δέρμα του μόλις και σιέπαζε τους μύες και από κάτω τους τις αρτηρίες· τα μαλλιά του ήσαν κυματιστά και γυαλιστερά μαύρα· τα δόντια του είχαν τη μαργαριταρένια ασπράδα· όλα αυτά όμως τα πλούσια στολίδια δεν έκαναν τίποτα άλλο παρά να έρχονται σε φρικτή αντίθεση με τα ξεθωριασμένα μάτια του που φαίνονταν να έχουν σχεδόν το ίδιο χρώμα με τις σταχτιές κόγχες που ήταν βαλμένα, με τη ρυτιδωμένη επιδερμίδα του και τα κατάμαυρα χείλη του.

Τα διάφορα περιστατικά της ζωής δεν έχουν τόσες αλλαγές όσο τα συναισθήματα της ανθρώπινης φύσης. Δυο χρόνια σχεδόν είχα δουλέψει σκληρά με μοναδικό σκοπό να δώσω ζωή σ' ένα άψυχο σώμα. Γι' αυτό το λόγο δε λογάρισα ούτε την ανάπαυση ούτε την υγεία μου. Ό,τι έκανα, το έκανα γιατί το επιθυμούσα με μια θέρμη που ξεπερνούσε κάθε αυτοσυγκράτηση· μα τώρα όμως που τέλειωσα, η ομορφιά του ονείρου χάθηκε και την καρδιά

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μου γέμισε ο τρόμος και η αγδία. Ανίκανος ν' αντέξω την όψη της ύπαρξης που είχα δημιουργήσει, όρμησα έξω από το δωμάτιο και επί πολλή ώρα συνέχισα να πηγαينوέρχομαι στην κρεβατοκάμαρά μου, χωρίς να μπορώ να καταλαγιάσω το μυαλό μου για να κοιμηθώ. Στο τέλος η κούραση και η εξάντληση διαδέχθηκαν την αναστάτωση που είχα περάσει πριν κι έπεσα στο κρεβάτι με τα ρούχα, προσπαθώντας να βρω λίγες στιγμές λησμονιάς. Μάταια όμως γιατί έκανα έναν ύπνο ταραγμένο, γεμάτο από τα χειρότερα όνειρα. Νόμισα πως είδα την Ελίζαμπεθ, λάμποντας από υγεία, να περπατάει στους δρόμους του Ίνγκολσταντ. Κατευχαριστημένος και κατάπληκτος, την αγκάλιασα μα καθώς τη φίλησα στα χείλη, αυτά αμέσως πήραν τη μολυβένια απόχρωση του θανάτου· τα χαρακτηριστικά της φάνηκαν να αλλάζουν και νόμισα πως στην αγκαλιά μου κρατούσα το πτώμα της νεκρής μου μητέρας· ένα σάβανο τύλιξε το σώμα της και είδα τα σκουλήκια του τάφου να σέρνονται στις πτυχές του ρούχου. Πετάχτηκα από τον ύπνο μου τρομαγμένος· κρύος ιδρώτας σκέπαζε το μέτωπό μου, τα δόντια μου χτυπούσαν δυνατά και κάθε μέλος του σώματός μου τρανταζόταν από σπασμούς. Εκείνη τη στιγμή, μέσα στο λιγοστό, κιτρινωπό φως του φεγγαριού, καθώς περνούσε μέσα από τα παραθυρόφυλλα, αντίκρισα το αξιοθρήνητο πλάσμα —το τρισάθλιο τέρας που είχα δημιουργήσει. Σήκωσε την κουνουπιέρα του κρεβατιού· τα μάτια του αν μπορούν να ειπωθούν μάτια, καρφώθηκαν απάνω μου. Άνοιξε τα σαγόνια του κι έβγαλε κάτι άναρθρους ήχους ενώ ένας μορφασμός ρυτίδωσε τα μάγουλά του. Ίσως να είπε και κάτι μα εγώ δεν τ' άκουσα· άπλωσε το ένα χέρι του για να με πιάσει όπως φαίνεται, μα εγώ το 'σκασα και όρμησα στις σκάλες. Βρήκα καταφύγιο στην αυλή του σπιτιού που κατοικούσα· εκεί έμεινα σχεδόν την υπόλοιπη νύχτα, περπατώντας πάνω-κάτω με μεγάλη νευρική νύχτα· είχα στυλώσει τ' αυτί μου για να πιάσει κάθε θόρυβο, κι ο φόβος μου ήταν τόσο που τον κάθε ήχο τον έπαιρνα σαν προανόφρουσμα του πλησιάσματος του δαιμονικού πτώματος που τόσο αξιοκαταφρόνητα του είχα δώσει ζωή.

Ω! Κοσένας θνητός δε θα μπορούσε να υποφέρει τη φρίκη που σκορπούσε το παρουσιαστικό του. Μια μούμια ξαναζωντανεμένη δε θα μπορούσε να είναι τόσο αποκρουστική όσο αυτό το αξιολύπητο πλάσμα. Τον είχα δει πριν να τον τελειώσω ακόμα· ήταν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ι. Χ. Γονατάς «Τα ψάρια»

ΤΑ ΨΑΡΙΑ

ΕΙΜΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ στο ντουλάπι τής κουζίνας με τὰ ἔργαλειά, τὰ βιδόκαρφα καὶ τὶς μπογιές. Προσπαθῶ νὰ βάλω κάποια τάξη στὰ ράφια, ἀλλὰ παρ' ὅλες μου τὶς ἀπόπειρες δὲν τὰ καταφέρνω καὶ ἐπιτείνω τὸ χάος. Στὴν ταρατσούλα βλέπω, ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς κουζίνας, δύο λεκάνες μὲ νερό. Μία μεγάλη, σὰν σκάφη, ὅπου μέσα τῆς κολυμπᾷ ἓνα ὑπέροχο ψάρι, τὸ μισὸ ἀσημένιο τὸ ἄλλο μισὸ μαῦρο. Καὶ μία μικρότερη, σὰν γαβάθα, ὅπου ἐπίσης κολυμπᾷ ἓνα μικρότερο ψαράκι μὲ τὸ ἴδιο μαυροασημί χρῶμα. Δὲν πρόλαβα νὰ καλοσκεφτῶ πῶς βρέθηκαν ἐδῶ αὐτὰ τὰ ψάρια κι ἓνα κοριτσάκι, πού ξεφύτρωσε ἔτσι ξαφνικὰ κι ἐγὼ δὲν ξέρω ἀπὸ ποῦ, μοῦ σφυρίζει στ' αὐτί: «Ἐγὼ σ' τὰ ἔφερα μπαρμπούλη, νὰ τὰ ρίξεις στὴ στέρνα σου».

Συγκινήθηκα, γιατί τὰ ψάρια πού εἶχε διαλέξει ἀνῆκαν σ' ἓνα εἶδος πολὺ σπάνιο, τὸ ὁποῖο ἔλειπε ἀπὸ τὴ συλλογὴ μου, καὶ ὕστερα, καὶ τὸ κυριότερο, γιατί σκέφτηκα σὲ τί κόπους ὑποβλήθηκε γιὰ νὰ τὰ βρεῖ καὶ νὰ μοῦ τὰ φέρει. Τὴ φαντάστηκα νὰ πηδάει φράχτες, νὰ ξεγδέρνει τὰ πόδια τῆς στ' ἀγκάδια, νὰ διασχίζει ἔρημους κήπους καί, στὸ τέλος, καθισμένη στὸ πεζούλι τῆς βαθείας δεξαμενῆς ἑνὸς περιβολιοῦ νὰ ψαρεύει —κινδυνεύοντας νὰ γλιστρήσει καὶ νὰ πνιγεῖ— μὲ μιὰ μεγάλη ἀπόχη.

29

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ι.Χ. Γονατάς, «Στην αποβάθρα»

ΣΤΗΝ ΑΠΟΒΑΘΡΑ

ΑΠΟΒΑΘΡΑ ΠΛΑΤΕΙΑ, θαλασσόβρεχτη. Τò νερό μο-
σχολάει, σκάζοντας άπαλά στα πέτρινα σκα-
λιά. Κόσμος πηγαινόερχεται. Άλλοι έπιστρέφουν, άλ-
λοι έτοιμάζονται να ταξιδέψουν. Ένας άνθρωπος με-
τρίου αναστήματος με πλατύγυρο καπέλλο βαστάει
τή βαλίτσα του και ένα μακρύ καλάμι ψαρέματος.
Καθώς περνάει από δίπλα μου αναδίνει έντονη μυρω-
διά από φύκια και άλλα θαλασσόχορτα. Τò μάγουλό
του τò σκεπάζει ένα μαύρο πετρόψαρο, μιá γλιτσερή
καλογριά. Καθώς γυρίζει τò κεφάλι, βλέπω κολλη-
μένο και στο άλλο του μάγουλο έναν πράσινο γύλο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

I. Χ. Γονατάς: Η βοηθός μου

Η ΒΟΗΘΟΣ ΜΟΥ

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΚΟΠΕΛΛΑ που προσέλαβα για τις δουλειές του σπιτιού έδειξε απ' τή δεύτερη μέρα τέτοιο υπέρμετρο ζήλο, ώστε από τὸ τρίβε-τρίβε και πλύνε-πλύνε τὸ ξύλινο δάπεδο τοῦ δωματίου μου απογυμνώθηκε απ' τὸ βερνίκι του. Καί τώρα τὰ σανίδια του ξάσπρισαν, ἢ μάλλον ἤρθαν στο φυσικό ἀγχοκίτρινο, σὰν τοῦ σκελετοῦ, χρώμα τους. Ξεσκεπάστηκαν ἐπίσης και ἀναδύθηκαν στήν ἐπιφάνεια ὅλα τὰ τραύματα και οἱ σκοτεινοὶ καφετινοὶ ρόζοι τοῦ ξύλου.

Στήν ἀρχή ἔγινα ἔξω φρενῶν μέ τήν κοπέλλα και σκέφτηκα νά τήν ἀπολύσω. Ὅμως ἀλλάξα γνώμη, ὅταν σκύβοντας χάμω ἀκόμη περισσότερο μύρισα γιά πρώτη φορά τὸ πλυμένο ξύλο, πού ἀνάσαινε και μοσχοβολοῦσε σὰν φρεσκοκομμένος κέδρος τοῦ Λιβάνου κι ἄς εἶχε ἡλικία ὀγδόντα ἐτῶν. Κάθε πρωί, ὅσο περισσότερο πλησίαζε στήν ἀρχική φυσική του κατάσταση τόσο πιο μεθυστικά μοσχοβολοῦσε. Ἐπειτα ἀρχισα νά διακρίνω ἀπό ξύλο και διάφορες, ἀσχετες μέ τούς ρόζους, μορφές: πεταλοῦδες, μικροὺς ἐλέφαντες, ψαράκια σ' ἀφρισμένα κύματα, φύλλα φτέρης... Οἱ μορφές εἶναι ἀνεξάντλητες και ποικίλλουν κάθε φορά πού σκύβω νά τίς μελετήσω. Νά, λοιπόν, πού βρήκα σοβαρή ἀπασχόληση μέσα στήν ἀπελπιστική ἀπρα-

102

Η ΒΟΗΘΟΣ ΜΟΥ

ξία τῆς μοναξιάς μου. Σκέφτομαι μάλιστα νά ἀρχίσω νά καταγράφω αὐτές τίς μορφές.

Κι ἔτσι ὄχι μόνο δέν ἀπέλυσα τή βοηθό μου ἀλλά τῆς ἔδωσα ἀντί γιά τὰ παπούτσια στο χέρι και αὔξηση ἀπό πάνω, δύο δραχμές τὸ μήνα. Αὐριο θά τή στείλω στήν πόλη νά μοῦ ἀγοράσει ἀπ' τὸ χαρτοπωλεῖο τετράδιο και μολύβια. Ἀρχίζω ἐπιτέλους σοβαρή δουλειά.

103

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ι. Χ. Γονατάς, «Τα μάτια»

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Ἐπεσε μονόπαντα, χτυπημένος βαριά, λαβωμένος θανάσιμα, πάνω στο μεγάλο, τὸ μονάκριβό μας λιοστρόφι. Μούσκεψε στὸ αἷμα, ἔσβησε τὸ φῶς τοῦ κήπου μας, σταμάτησε νὰ χτυπάει ἡ καρδιά τοῦ περιβολιοῦ μας. Σιωπή, σκοτάδι καὶ μαύρη γλόη ἄρχισε νὰ φυτρώνει παντοῦ.

«Ὁ ἥλιος σ' ἔδιωξε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κι ἐσύ κυνήγησες τὸν ἥλιο μου στὴ γῆ· πάλι κοντὰ στὸν ἥλιο ἦρθες κι ἔγριες νὰ πεθάνεις μαζί του», τοῦ εἶπα καὶ τὸν ἐγύρισα μὲ τὴν πηρούνα. Κατόπι γονατιστός, μὲ τὸ φανάρι κρεμασμένο στὸ λαιμό μου γιὰ νὰ βλέπω, τοῦ ξεδίπλωσα, ὅσο ἦταν ἀκόμα ζεστές, τὶς κολλημένες φτεροῦγες, πού τρίξανε καθὼς τὶς ἀνοιγα σὰν τὰ χοντρά φύλλα τοῦ λεξικοῦ μου.

Στὶς ἀμασγάλες του βρῆκα δυὸ μάτια κόκκινα, ζωντανά, πού μὲ κοιτάζαν.

Τὰ ξεκόλλησα μὲ τὸ σουγιά προσεχτικὰ χωρὶς νὰ τὰ χαλάσω, καὶ σὰν παγῶσαν γίναν δύο ὁμορφες μπίλιες, ἀπὸ χρωματιστὲς γκαζές, πού μ' αὐτὲς νικάω ὅλους τοὺς συμμαθητές μου. Μοῦ δίνουν ὅ,τι θέλω γιὰ νὰ τὶς ἀλλάξουμε, μὰ ἐγώ, ξέροντας τί μοῦ ἔχουν στοιχίσει, δὲν τὶς ἀλλάζω μὲ τίποτα.

Ἐπειδὴ εἶναι μάτια, βρίσκουνε μόνα τὸ στόχο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τους· φτάνει να τὰ σπρώξω με τὸ δάχτυλο. Πάντα χτυποῦν τὸ στόχο τους.

Ὡστόσο, ἓνα ἀπόγεμα πὺ περπατοῦσα στὸν σκοτεινὸ κῆπο μοναχός —ἀνάμεσα σὲ μακριές σειρές σφουγγάρια πὺ βαριανασαΐναν—, μοῦ ἤρθε ἡ ἰδέα νὰ παίξω σημάδι γιὰ πρώτη φορά με τὸν ἑαυτό μου. Βγάνω λοιπὸν ἀπ' τὴν τσέπη τὶς μπίλιες, βάνω τὴ μιὰ χάμω, τραβιέμαι λίγα βήματα πίσω, κι ἀπιθώνοντας καὶ τὴν ἄλλη καταγῆς, τῆς δίνω μιὰ με τὸ δάχτυλο.

Ὅσο κι ἂν ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα σίγουρο, ὅμως ἡ καρδιά μου βροντοῦσε δυνατὰ καθὼς περίμενα.

Ἡ μπίλια ξεκίνησε ἀργὰ στὴν ἀρχή, ὅσο πῆγαινε ἔτρεχε πιὸ γρήγορα πάνω στὶς γρασιδιοασμένες πλάκες. Ἐφτασε σιμὰ στὸ στόχο της, ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμή, μισὸ χιλιοστὸ προτοῦ φὸν ἀγγίξει, στάματτησε ἀπότομα, κι ἀμέσως ὕστερα οἱ μπίλιες μου —καὶ οἱ δυὸ μαζί— ἀνέβηκαν καὶ χάθηκαν στὸν οὐρανό.

Οὔτε τὶς ξαναβρῆκα πιά. Οὔτε ἄλλος ἀετὸς ἔπεσε στὸ περιβόλι μας ἀπὸ τότε.

Δὲν θὰ ξεψυχῆσει ἄλλος ἀετὸς στὴν ἀγκαλιά μου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ι.Χ. Γονατάς, Τα δώρα

ΤΑ ΔΩΡΑ

ΣΗΜΕΡΑ ΕΧΩ τὰ γενέθλιά μου· κλείνω τὰ εἴκοσι πέντε μου χρόνια καὶ μπαίνω στὰ εἴκοσι ἕξι. Ἔρχονται συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀπὸ μακριὰ νὰ μ' ἐπισκεφτοῦν, καὶ νὰ μοῦ εὐχηθοῦν νὰ τὰ ἑκατοστήσω. Ὅλους τοὺς κερνῶ ἀπ' τὸ ἴδιο γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ, κερσάκι δίχως κουκούτσι. Καὶ ὅλοι τους μοῦ φέρνουν ἀπὸ ἓνα δῶρο. Ἄλλος ἓνα κουτί ἀπὸ κίτρινο χαρτόνι, ὅπου μέσα του κουρνιάζει μιὰ καρδερίνα. Ἄλλος ἓνα εἰκονογραφημένο βιβλίο. Ἄλλος ἓνα χάρτη τῆς Ὑδρογείου. Ἄλλὰ τὸ πιὸ ἀπρόσμενο δῶρο ἦταν ἐφέτος τοῦ νονοῦ μου. Δυὸ βαστάζοι ἀνέβασαν μὲ δυσκολία ἀπὸ τὴ σκάλα ἓνα μεγάλο παραλληλόγραμμο ξύλινο κιβώτιο καὶ τὸ ἔστησαν ὄρθιο σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κουζίνας.

«Αὐτὴ εἶναι ἡ σωστὴ τοποθέτηση», μοῦ εἶπαν, «ὅπως σὰς δείχνει καὶ ἡ ἔνδειξη» — ἓνα χέρι μὲ σηκωμένο τὸ δείχτη πρὸς τὸν οὐρανό. «Νὰ τὰ ἑκατοστήσετε, κύριε», προσθέτουν.

Τοὺς ἔδωσα γενναῖο φιλοδώρημα καὶ μ' ἔτρωγε ἡ περιέργεια νὰ δῶ τί μοῦ εἶχε στείλει ὁ νονός μου. (Ἕνας ἄνθρωπος τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ ἐμένα — ἄνθρωπος τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς δράσης—, πού συχνὰ μὲ μπερδεύε με κάποιον ἄλλο βαφτιστήρι του· εἶχε βαφτίσει —εἶχα ἀκούσει τὴ νονά μου ὕστερα ἀπὸ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΔΩΡΑ

χρόνια να τὸ βεβαιώνει— πάνω ἀπὸ πενήντα παιδιά. Δὲν εἶχα μάθει ὅμως ποτὲ τί σειρά εἶχα σ' αὐτὸν τὸν μακρὺ κατάλογο).

“Κανένα ρολοῖ τοῦ τοίχου θὰ μοῦ ἔστειλε”, σκέφτηκα καὶ χαμογέλασα μελαγχολικά, γιατί ὅ,τι μοῦ θύμιζε τὴν ἀμείλικτη ροὴ τοῦ χρόνου δὲν τὸ πολυσυμπαθοῦσα.

Ἐπὶ τέλους ἄνοιξα προσεχτικὰ τὸ κιβώτιο καὶ μὲ μεγάλη ἐκπληξή καὶ δέος ἀντίκρισα μιὰ καφετιὰ ἀρκούδα νὰ προβάλλει τὴν κεφάλαι της. Προτοῦ προλάβω νὰ τραβήξω εἶχε πέσει στὴν ἀγκαλιά μου καὶ μοῦ ψιθύρισε στ' αὐτί:

«Θὰ εἶμαι φρόνιμη. Κράτησέ με. Δὲν θὰ βρωμάω οὔτε θὰ βρωμίζω. Μὴ μὲ στείλεις πίσω, μὴ μὲ διώξεις, σὲ παρακαλῶ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ι.Χ. Γονατάς, «Ο παππούς»

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

Σ' ΕΝΑ ΙΣΟΓΕΙΟ ΔΩΜΑΤΙΟ, απέναντι από τὸ πλατύ-
σκαλο τῆς ἐσωτερικῆς ξύλινης σκάλας, ὅπου τὸν
εἶχαν ἐγκαταστήσει μετὰ τὴν ἀρρώστια του γιὰ νὰ
ἔχουν εὐκόλλη πρόσβαση σ' αὐτόν, ἔδινε μάχη μὲ τὸ
θάνατο ὁ παππούς.

Τὸ κρεβάτι του ἦταν μικρὸ (τό 'χαν φέρει ἀπ' τὴν
ἀποδῆκη γιὰ τὴν περίστασιν), προφανῶς ἐπρόκειτο
γιὰ τὸ παιδικὸ κρεβάτι τοῦ ἐγγονοῦ του. Ἔτσι, παρ'
ὅλο πὺὸ ὁ παππούς ἦταν κοντούλης, δὲν τὸν χωροῦσε,
καὶ τὰ πόδια του ἐξεῖχαν στὸ κενό. Ἡ σταχτερὴ γε-
νειάδα του ἀνεβοκατέβαινε μὲ τὸν ἀκανόνιστο ρυθμὸ
τῆς ἀνάσας πάνω στὸ γουδιωμένον στῆθος του. Ἐνας
νάνος χρυσοπράσινος κόκκορας —μυστήριον πῶς βρέ-
θηκε ἐκεῖ!— ράμφιζε τ' ἀπομεινάρια ἀπὸ τὸ παντε-
σπάνι στὸ βαθὺ πορσελάνινο πιάτο.

Πλησίασα τὸν παππού, τοῦ φίλησα τὸ χέρι καὶ τοῦ
χάιδεψα τὸ μέτωπον πὺὸ καιγόταν ἀπ' τὸν πυρετό.

«Πές τους πῶς λυπᾶμαι. Δὲν θὰ μπορέσω νὰ πάω
νὰ τοὺς βρῶ. Μὰ κι αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι τί βιάζονται
τόσο;...».

Ὁ παππούς ἔβλεπε αὐτὰ πὺὸ κανεὶς ἄλλος δὲν μπο-
ροῦσε νὰ δεῖ. Καὶ μιλοῦσε σ' αὐτοὺς πὺὸ μόνον ἐκεῖνος
ἔβλεπε.

64

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

Κάποια στιγμή —ἔτσι κατάλαβα ἀπὸ τὰ μπερ-
δεμένα λόγια του—, ἔβλεπε τὴ φίλην του τὴν Κλαίρη
νὰ ξεπροβοδίζει στὴν προκουμαία τὸν γλύπτη Κώστα
Κουλεντιανό, στὸ ταξίδι του πρὸς τὴν ἀναγνώριση
καὶ τὴ δόξα.

Καθυσύχασα τὸν παππού πῶς θὰ τοὺς τὸ ἔλεγα.

«Νὰ σοῦ δώσω τώρα, παππούλη, μιὰ γουλίτσα
γάλα; Τὸ βλέπω ἀνέγγιχτο στὸ ποτήρι καὶ στενοχω-
ριέμαι. Θὰ βγάλω τὴν πέτσα πὺὸ δὲν τὴ θές».

«Ὅχι», μοῦ φωνάζει θυμωμένος καὶ γουρλώνει τὸ
ἓνα μάτι. «Ἐσὺ θὰ πεις ὅτι μοῦ ἔδωσες κι ὅτι ἐγὼ τὸ
ἦπια. Ἄκουσε τώρα. Δὲν ἔχουμε καιρὸ. Αὔριο πρωί-
πρωί, χαράματα, ξεκινᾶμε. Στὸν Τιμόθεο, τὸν ἐγγονό
μου, δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνη. Αὐτός, μόλις γυρίσω τὸ
κεφάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, σκαλίζει τὰ συρτάρια μου
καὶ μοῦ κλέβει τὰ χαρτιά καὶ τοὺς χάρτες», μοῦ
ψιθυρίζει κρυφὰ σ' αὐτί. «Εἶδοποίησε τὸν Μάρκο τὸν
ἀμαξά», συνεχίζει, «νὰ εἶναι ἐδῶ στὶς πέντε ἀκριβῶς
τὸ πρωί. Καὶ μὴν ξεχάσεις νὰ φέρεις τὸ μαχαίρι καὶ
τὴν πηρούνα μου. Αὔριο, πρὶν ξεμυτίσει ὁ ἥλιος, βγαί-
νουμε στὸ κυνήγι. Θὰ σκαλίσουμε τὰ χώματα καὶ θὰ
βροῦμε ἐπὶ τέλους τὰ θαμμένα μάρμαρα. Τὰ ἀκούω νὰ
μὲ φωνάζουν μὲς ἀπ' τὴ γῆ. Μὲ ἰκετεύουν νὰ τὰ βγά-
λω ἀπὸ τὰ σκοτάδια, νὰ τὰ φέρω πάλι στὸ φῶς...».

Ὁ παππούς σταμάτησε νὰ μιλάει — τὸν κούρασε ἡ
προσπάθεια κι ἄφησε τὸ κεφάλι του νὰ βουλιάξει στὸ
μαξιλάρι. Ἀπὸ τὴ βρύση τοῦ ματιοῦ του, πὺὸ ἐξακο-
λουθοῦσε νὰ τὸ 'χει ἀνοιχτό, ἔβγαине τώρα μιὰ πηχτὴ

65

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο ΠΑΠΠΟΣ

τάμπλα και την καθαρίσα με προσοχή. Το μάτι και πάλι δεν τό κλεισε, αλλά ήταν βέβαιο πως τώρα πια με κοιτούσε χωρίς να με βλέπει.

Βγήκα από το δωμάτιο και ανέβηκα τη σκάλα. Την ώρα που έμπαινα στο δωματάκι της πρόχειρης τραπέζιας, έμπαινε και η Δέσποινα, ή γριά μαγειρίσα της οικογένειας. Παρά λίγο να κουτουλήσουμε πρόλαβα όμως να μη γίνει ζημιά κι άρπαξα σχεδόν στον αέρα τη σουπιέρα που κρατούσε με τη ζεματιστή σούπα, ή οποία μοσχοβολούσε αυγολέμονο, φρεσκοκομμένο άνηθο και βανίλια.

Στο τραπέζι κάθονταν οι δύο κόρες του παππού (μαυροντυμένες και οι δύο, χήρες, σε ψάθινες καρέκλες με ψηλό έρεισίνωτο της μικρότερης τα πόδια κρέμονταν μια σπιθαμή πάνω απ' το πάτωμα, σαν ζαρωμένες πιπεριές). Δίπλα τους ο Τιμόθεος, ο γιός της μεγαλύτερης αδελφής, προσπαθούσε να περάσει στο λαμό του την πετσέτα του που μόλις είχε βγάλει από έναν κοκκάλινο κρίκο.

«Κάθισε», μου είπαν με μια φωνή οι δύο γυναίκες, «μη στέκεσαι όρθιος. Η αλήθεια είναι πως μάς αϊφινιάσες («εμφανίστηκες απρόσκλητος», ήθελαν να πουν, «την ώρα του φαγητού») και δεν έχουμε σήμερα τίποτα το ιδιαίτερο στο τραπέζι. Κάθισε όμως να φας κι εσύ μαζί μας· ό,τι υπάρχει κι ό,τι βρεθεί, θα το μοιραστούμε».

Την ώρα που λέγονταν αυτά η Δέσποινα έκανε τη δεύτερη εμφάνισή της. Ξαναμπήκε, φουντωτή-κα-

66

Ο ΠΑΠΠΟΣ

μαρωτή βαστώντας αυτή τη φορά έναν μακρόστενο, επάργυρο δίσκο με σκέπαστρο, που ανήκε προφανώς σε άλλο μικρότερο και πιο σγχο σκευος και δεν εφάρμοζε στο δίσκο· έτσι ο δίσκος μπορούσε εύκολα να επίδεικνύει το περιεχομένο του. Πράγματι, κάτω από το σκέπασμα έκαναν άνετα την επίδειξή τους τα μπουτάκια ενός ροδοψημένου λαχταριστού γαλόπουλου.

Άρχισαν να μου πέφτουν τα σάλια. «Η καλοψημένη πέτσα του, καθώς θα λιώνει σαν βούτυρο στο στόμα, μπορεί ν' αναστήσει ακόμα και πεθαμένους», σκέφτηκα. Αλλά δεν είχα προλάβει να το καλοσκεφτώ αυτό και η Δέσποινα αντί να κάνει ένα βήμα μπροστά και ν' αποθέσει, όπως περίμενα, το δίσκο στο τραπέζι, έστριψε επί τόπου με τέτοια δεξιότητα που θα τη ζήλευε και ο καλύτερος ακροβάτης. Και όπισθοδρομώντας λίγο-λίγο με το γαλόπουλο άγκυλιά εξαφανίστηκε πίσω από το πορτί της κουζίνας.

Τί είχε συμβεί; Μήπως δεν είχα αντιληφθεί σωστά; Έτριβα τα μάτια μου. Αλλά ντρεπόμουν να μιλήσω γι' αυτό, κι έπειτα τί είδους εξηγήσεις να ζητήσω; Η μνήμη μου, ο πιστότερος βοηθός μου σε όλες τις δύσκολες στιγμές, μου παραστάθηκε και σ' αυτή την περίπτωση. Έν ριπή οφθαλμού όλα ξεκαθάρισαν. Άπλυστατα, ή Δέσποινα, μνημένη στον μυστικό κώδικα επικοινωνίας που ίσχυε στις σχέσεις της με τ' αφεντικά της είχε υπακούσει σ' ένα απαγορευτικό νεύμα των δύο αδελφών πού, όσο αδιόρατα και διακριτικά κι αν είχε γίνει, δεν διέφυγε ωστόσο από την προ-

67

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο ΠΑΠΟΥΣ

σοχή μου. Κι επειδή φαίνεται υποψιάστηκαν ότι ίσως είχα καταλάβει, ένιωσαν την ανάγκη να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους:

«Αυτό ήταν περίσσειμα από το χτεςινό γεύμα. Δεν επιτρέπεται να σερβίρουμε αποφάγια σε συγγενείς και φίλους», είπε η μεγαλύτερη και πρόσθεσε: «Σήμερα θα φάμε φρέσκο φαί: χόρτα, πατάτες βραστές και αυγά όμελέτα». Η προσθήκη αυτή για την όμελέτα και τις πατάτες είπώθηκε πιά δυνατά, εν είδει έντολης, στη Δέσποινα, που είχε κάνει πάλι την εμφάνισή της, άμιχχανη αυτή τη φορά, για να προχωρήσει στην προετοιμασία του νέου γεύματος, σύμφωνα με τις καινούργιες οδηγίες.

Την άλλη μέρα ο παππούς χειροτέρευσε. Είχε το πρόσωπό του γυρισμένο στον τοίχο κι αρνήθηκε και πάλι πεισματικά τροφή. Από τη χθεσινή συζήτηση δεν θυμόταν απολύτως τίποτε. Δεν μου έκανε την παραμικρή νύξη για το κυνήγι των μαρμάρων.

Σε μία στιγμή που του σκούπιζα τον ιδρώτα από το μέτωπό του, μου είπε:

«Πήγαίνέ με, σε παρακαλώ, στο παράθυρο. Θέλω να βλέπω το βράχο».

Απέναντι απ' το κρεβάτι υπήρχε το μεγάλο ανοιχτό παράθυρο με τις παλιές κουρτίνες από κιτρινωμένο τούλι, για να απαλαίνουν τη σκληρότητα του μεσημεριανού φωτός, αλλά και που χρησίμευαν και σαν δίχτυ, όπου στίς σούφρες του αίχμαλωτιζόνταν

68

Ο ΠΑΠΟΥΣ

μύγες, κουνούπια, νυχτοπεταλούδιτσες και άλλα μικρά και μικροσκοπικά έντομα και ζουζούνια.

Τόν πήγα και τόν κάθισα σε μία αναπαυτική καρέκλα μπροστά στο παράθυρο, αφού τράβηξα τις κουρτίνες. Ένας επιθετικός, εχθρικός ήλιος θρηνεσε και μάς τύλιξε με τις κόκκινες ακτίνες του. Ο παππούς κοιτούσε τόν τεράστιο βράχο, λοφίσκο πραγματικό, με πρασινάδα που και που στίς σχισμάδες του, και με ελάχιστα δέντρα, λίγες ελιές, και δυο-τρία μικρά σπιτάκια. «Έκεί έπρεπε να ζει κανείς», μου λέει. «Έκεί η γαλήνη θα βαλσαμώσει σιγά-σιγά τήν ψυχή του ανθρώπου. Αν μπορούσα να ξαναζήσω, έστω για λίγο μετά τόν θάνατό μου, πού δεν άργει, εδώ επάνω ήθελα να περάσω τις υπόλοιπες μέρες μου. Ευπνάς με τόν τραγούδι του κορυδαλλού και κοιμάσαι με τόν κρώξιμο του γκιώνη. Κοίτα τί ομορφιά, τί παραδείσια γαλήνη! Δες με τί χάρη ο άερας σαλεύει τις κορυφές των δέντρων. Άχ, να ζούσαμε για πάντα εκεί. Χαραμίσαμε τις ζωές μας σε πολιτείες φιλόξενες, σκληρές και άδυσώπητες».

Δέν είχε προλάβει να συμπληρώσει τη φράση του και ξαφνικά άλλεπάλληλες εκρήξεις συγκλόνησαν τόν βραχώδη λοφίσκο. Πέτρες κοκκινόμαυρες τινάζονταν ψηλά στον ούρανο σαν ματωμένα κεφάλια, και στήλες γκριζόμαυρου πηχτού καπνού ξεπηδούσαν από τις τρύπες που ανοίχτηκαν στα σπλάχνα του βράχου.

Ήταν τής Φύσης κάμωμα; Σεισμός συγκλόνηζε τόν βράχο ή δεχόταν επίθεση από κάποιον άγνωστο έ-

69

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο ΠΑΠΠΟΥΣ

χθρό; Κάτι τέτοιο, όσο και αν φαίνεται εκ πρώτης όψεως γελοίο και παράλογο —γιατί δηλαδή να θέλει κανείς να κονιορτοποιήσει αυτή την ειρηνική ομορφιά;—, αυτό ήταν ή πικρή αλήθεια. Ένα στρατιωτικό μεταγωγικό αυτοκίνητο με στρατιώτες, που είχαν ύψωμένα απειλητικά τα όπλα τους προς την κορυφή του λόφου, πέρασε τρέχοντας από μπροστά μας. Σέ λίγο δεύτερο και τρίτο. Οί άνθρωποι είχαν χτυπήσει, είχαν σακατέψει το όνειρο του παππού.

Ο παππούς κόκκινος σαν άστακός στριφογύριζε, βλαστημούσε, καταριόταν. Σέ λίγο, όλοτελα πια έξαντλημένος από την τρομερή αυτή κρίση, που τον είχε τραντάξει συνθέμελα και του είχε στραγγίξει και τις τελευταίες δυνάμεις του, έγειρε το κεφάλι στο στήθος κι έπεσε σέ βαθειά νάρκη.

Πέθανε τὸ ἄλλο πρωί.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ι.Χ. Γονατάς, «Τα χέρια»

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

«Τό 'να ήβει τ' άλλο και τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο. Τί εἶναι;»...
«Τὰ χέρια, βρε' μουμπούνα!».

Ο ΛΥΚΑΝΔΡΟΣ θαυμάζει γενικῶς τὰ χέρια, ἀλλὰ πῶς πολὺ τὰ χέρια τὰ δικά του. Καὶ γιὰ νὰ εἶμαι πῶς ἀκριβῆς, θαυμάζει τὰ δάχτυλα τῶν χεριῶν του. Τίς ὥρες ποὺ δὲν εἶχε δουλειά, δηλαδή τίς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας, καὶ ὅταν ἡ μελαγχολία ἀπειλοῦσε νὰ τὸν κυριεύσει, ἀντιδρούσε μὲ τὸν ἐξῆς τρόπο: ἄπλωνε μιὰ σκούρα, μονόχρωμη πετσέτα στὸ ξύλινο τραπέζι καὶ ἀκουμποῦσε τὰ χέρια του. Ἄν φοροῦσε τὴ μαύρη μεταξωτὴ πουκαμισά του, σφιχτὴ στους καρπούς, τότε ἡ ὁμορφιὰ τῶν χεριῶν του ἀναδεικνυόταν ἀκόμα περισσότερο, μὲ μιὰ σπάνια αὐτοτέλεια.

Καὶ τί δὲν μπορούσαν νὰ κάνουν αὐτὰ τὰ δάχτυλα!

Μποροῦσαν νὰ πατήσουν τὴ σκανδάλη τοῦ ὄπλου καὶ νὰ πυροβολήσουν.

Νὰ μαζέψουν μαργαρίτες ἀπὸ τοὺς ἀγρούς καὶ νὰ τίς προσφέρουν στὴν ἀγαπημένη τους.

Νὰ φυτέψουν βασιλικό, δυόσμο καὶ ἀγκινάρες.

Νὰ βάζουν τοίχους, νὰ καθαρίζουν χαλιὰ.

Νὰ νύψουν ἀνομήματα καὶ νὰ σφάζουν ἀρνάκια.

Νὰ σμίξουν σὲ στάση ἐκστατικῆς προσευχῆς.

Νὰ σφιχτοῦν σὲ γροθιά καὶ νὰ ξεσφιχτοῦν πάνω ἀπὸ κεφάλια, εὐλογώντας τα.

50

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Νὰ διώξουν τὰ σύννεφα, τίς μύγες καὶ τίς χρυσόμυγες.

Νὰ ζουλήξουν τὰ κουνούπια καὶ τίς σκνίπες.

Ν' ἀρπάξουν ἀπ' τὸ λαμὸ τὸν κύκνο, καὶ τὸ κουνέλι ἀπὸ τ' αὐτιά.

Νὰ χτίσουν πόλεις καὶ χωριά.

Νὰ πλύνουν τὰ βρώμικα ρούχα καὶ τίς ἀμαρτίες μας.

Νὰ στύψουν τὰ βρεγμένα ρούχα καὶ τίς καρδιές μας...

Σταματῶ. Γιατὶ τὰ πάντα μπορούν νὰ κάνουν τὰ δάχτυλα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λύκανδρος τὰ λατρεύει περισσότερο ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο μέλος τοῦ κορμοῦ του, τὰ δοξολογεῖ καὶ σκέφτεται πὼς πρέπει νὰ ψάξει νὰ βρεῖ ὄχι τί μπορούν ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ δὲν μπορούν νὰ κάνουν.

«Γι' αὐτὸ τ' ἀγαπάει, καὶ σὲ ὥρες μοναξιάς τὰ χαϊδεύει καὶ τοὺς τραγουδᾷ λατρευτικὸς ὕμνους.

Ἀπὸ τὸ κάτω πάτωμα ὁ ράφτης μὲ τὴ μεζούρα στὴν κοιλιὰ καὶ τὴν φαλίδα στὸ χέρι προβάλλει τὸ χοντρὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ παράθυρο, κοιτάζοντας πρὸς τὰ πάνω, προσπαθώντας νὰ δεῖ.

«Σάββα!» φωνάζει στὸ γιὸ του, «γιὰ ἀνέβα, βρε' χαμένε, νὰ δεῖς τί ψάλμουδάει ὁ νέος μας νοικάρης καὶ δὲν μ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῶ καὶ νὰ δουλέψω».

Ὁ Σάββας ἄλλο ποὺ δὲν θέλει: ἔχει βαρεθεῖ νὰ μαζεύει τίς καρφίτσες, τίς κλωστὲς καὶ τὰ κουρελάκια —τὰ κατὰλοιπα τῆς ἐργασίας τοῦ πατέρα του— ἀπὸ

51

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

τὸ πάτωμα, καὶ ἀνεβαίνει σὰν σίφουνας τὴν ἐξωτερικὴ σιδερένια σκάλα τῆς αὐλῆς τοῦ σπιτιοῦ. Στέκεται στὸ κεφαλόσκαλο κι ἀπὸ κεῖ χαζεύει τὸ δωμάτιο τοῦ νοικάρη τους.

Ὁ Λύκανδρος τὴ στιγμή ἐκείνη εἶχε φτάσει στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἔκστασης. Μὲ τὸ δεξιὸ χέρι χαιδεύει τὸ ἀριστερὸ καὶ ὕστερα πάλι μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ δεξι.

«Δαχτυλάκια μου», λέει, «στρατιωτάκια μου γυμνασμένα, ἐν-δύο, ἐν-δυό, γιὰ ὅλες τὶς δουλειές, βρώμικες καὶ παστρικές, σὰς ἀγαπῶ δαχτυλάκια μου χρυσά, πονηρά, σὰς λατρεύω».

Ὁ μικρὸς δὲν καταλαβαίνει γρῦ. Κατεβαίνει σκυθρωπός, πηγαίνει στὸν πατέρα του καὶ τοῦ σφυρίζει στ' αὐτί:

«Ὁ νέος νοικάρης μας, μπαμπά, τὰ ῥχει τελείως χαμένα. Εἶναι τρελλός. Γυναίκα δὲν εἶδα κοντά του, φουστάνι δὲν πῆρε τὸ μάτι μου πουθενά. Τὰ χέρια του φιλάει, πότε τὸ ἓνα πότε τὸ ἄλλο, γελάει καὶ κλαίει. Εἶναι τρελλός».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Όσκαρ Ουάλντ, *Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ*

Απόσπασμα 1

Επειτα απο ενα τεταρτο της ωρας περιπου, ο Χόλγωρντ σταμάτησε να ζωγραφίζει. Κοίταξε αρκετή ώρα τον Ντόριαν Γκραίυ και ύστερα αρκετή ώρα τον πίνακα, δαγκώνοντας την άκρη ενός από τα μεγάλα πινέλα του και σμίγοντας τα φρύδια. «Το πορτραίτο είναι έτοιμο!» φώναξε στο τέλος. Ύστερα έσκυψε και υπέγραψε με μακρόστενα γράμματα από κιννάβαρι στην αριστερή γωνιά του μουσαμά.

Ο Λόρδος Χένρυ πλησίασε και περιεργάστηκε το πορτραίτο. Ήταν οπωσδήποτε ένα θαυμάσιο έργο τέχνης και θαυμάσιο πορτραίτο επίσης.

— Αγαπητέ μου, τα θερμότερα συγχαρητήριά μου, είπε. Είναι το εξοχότερο πορτραίτο των νεότερων χρόνων. Κε Γκραίυ, ελάτε να θαυμάσετε τον εαυτό σας.

Το αγόρι ανασίρτησε, σαν να ξυπνούσε από όνειρο. «Στ' αλήθεια είναι έτοιμο;» μουρμούρισε καθώς κατέβαινε από το βάθρο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

— Πανέτοιμο! είπε ο ζωγράφος. Σήμερα, Ντόριαν, πόζαρες υπέροχα. Σου είμαι καθυπόχρεως.

— Και αυτό οφείλεται αποκλειστικά σ' εμένα, υπέλαβε ο Λόρδος Χένρυ. Έτσι δεν είναι, Κε Γκραίβι;

Αντί να απαντήσει, ο Ντόριαν προσπέρασε αδιάφορα το πορτραίτο και έπειτα γύρισε και το κοίταξε. Μόλις το αντίκρισε έκανε πίσω και τα μάγουλά του ρόδισαν από ηδονή. Τα μάτια του πήραν μια έκφραση χαράς, σαν να αναγνώριζε τον εαυτό του πρώτη φορά. Είχε μείνει έκθαμβος και ακίνητος. Αντιλαμβάνοταν αμυδρά ότι ο Χόλγωρντ τού μιλά, αλλά δεν έπιανε το νόημα των λέξεων. Η συνείδηση της ομορφιάς του έλαμψε εμπρός του ως αποκάλυψη. Ποτέ δεν την είχε νιώσει μέχρι τότε. Μέχρι τότε νόμιζε ότι οι φιλοφρονήσεις του Μπάτζιλ Χόλγωρντ ήταν οι χαριτωμένες υπερβολές της φιλίας και τίποτε άλλο. Τις άκουγε, γελούσε και μετά τις λησμονούσε. Δεν είχαν επηρεάσει καθόλου το χαρακτήρα του. Και έπειτα ήρθε ο Λόρδος Χένρυ Ουώττον, με τον αλλόκοτο πανηγυρικό για τη νιότη και με την τρομερή προειδοποίηση για τη βραχύτητά της, που τόσο πολύ τον αναστάτωσε. Και τώρα, καθώς στεκόταν και ατένιζε το απείκασμα της ομορφιάς του, η περιγραφή έλαμψε εμπρός του με σάρκα και οστά. Αλήθεια: θα ερχόταν μια μέρα που το πρόσωπό του θα ήταν μαραμένο και γεμάτο ρυτίδες, τα μάτια του θαμπά και άχρωμα, η χάρη του κορμιού του σωσμένη και παραμορφωμένη. Η πορφύρα θα χανόταν από τα χείλη του και το χρυσάφι θα έσβηνε από τα μαλλιά του. Η ζωή που θα έπλαθε την ψυχή του έμελλε να ρημάξει το κορμί του. Θα γινόταν άχαρος, απαίσιος και τρομακτικός.

Καθώς τα συλλογιζόταν όλ' αυτά, ένας οξύς πόνος τον διαπέρασε σαν μαχαίρι, κάνοντας και την τελευταία ίνα του κορμιού του να ριγήσει. Τα μάτια του σκούρυναν, πήραν το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

42

ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΝΤΟΡΙΑΝ ΓΚΡΑΪΤ

χρώμα του αμέθυστου και σκεπάστηκαν από αχλύ δακρύων.
Ένωσε ένα χέρι από πάγο να πλακώνει την καρδιά του.

— Δεν σ' αρέσει λοιπόν; φώναξε στο τέλος ο Χόλγωρντ, ελαφρώς ενοχλημένος από τη σιωπή του νέου και μη καταλαβαίνοντας τί σήμαινε.

— Πώς δεν του αρέσει! είπε ο Λόρδος Χένρυ. Σε ποιον άνθρωπο δεν θα άρεσε; Είναι ένα από τα μεγαλύτερα έργα της σύγχρονης τέχνης. Το αγοράζω όσο όσο. Πόσα ζητάς; Το θέλω οπωσδήποτε.

— Δεν ανήκει σ' εμένα, Χάρρυ.

— Σε ποιον ανήκει;

— Στον Ντόριαν, βεβαίως, απάντησε ο ζωγράφος.

— Πολύ τον ζηλεύω. Είναι πολύ τυχερός άνθρωπος.

— Τί θλιβερό! μουρμούρισε ο Ντόριαν Γκραϊντ, ενώ τα μάτια του είχαν κολλήσει στην εικόνα του εαυτού του. Τί θλιβερό! Εγώ θα γεράσω, θα γίνω απαίσιος και φρικαλέος, αλλά το πορτραίτο θα μείνει πάντα νέο. Ποτέ δεν θα γεράσει παραπάνω από τούτη τη μέρα του Ιουνίου... Αχ, να μπορούσε να γίνει ανάποδα! Να ήμουν εγώ εκείνος που θα μείνει πάντα νέος και το πορτραίτο αυτό που θα γερνά! Γι' αυτό... γι' αυτό... θα 'δινά τα πάντα. Ναι· δεν υπάρχει τίποτε στον κόσμο που δεν θα έδινά. Θα έδινά και την ψυχή μου ακόμα!

— Επὶ Μ...

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Απόσπασμα 2

πυρινα πεταλα, στεφανωμενα με λευκη λαμψη. ις εσρησε, έριξε στο τραπέζι το καπέλο και το πανωφόρι του, διέσχισε τη βιβλιοθήκη και έφτασε στην πόρτα του υπνοδωματίου του, ενός μεγάλου οκτάγωνου θαλάμου στο ισόγειο του οικήματος τον οποίο είχε διακοσμήσει πρόσφατα ο ίδιος, με τη νεογέννητη λουσομανία του, κρεμώντας μεταξύ άλλων μερικά αλλόκοτα αναγεννησιακά ταπέτα που είχαν βρεθεί παραχωμένα σε μια παροπλισμένη σοφίτα του Σέλμπυ Ρόγιαλ. Καθώς έστριβε το χερούλι, το βλέμμα του έπεσε στο πορτραίτο που είχε ζωγραφίσει ο Μπάζιλ Χόλγώρντ. Έκανε πίσω σαν να ξαφνιάστηκε. Μπήκε στο υπνοδωμάτιό του, με ύφος ελαφρώς απορημένο. Έβγαλε το λουλούδι από την μπουτονιέρα του και ύστερα σαν να δίστασε. Τελικά γύρισε πίσω στη βιβλιοθήκη, πλησίασε στο πορτραίτο και το κοίταζε προσεκτικά. Στο αμυδρό, πνιγμένο φως που διαπερνούσε με κόπο τις κρεμ μεταξωτές κουρτίνες, το πρόσωπο του πορτραίτου τού φάνηκε κάπως αλλαγμένο. Η έκφραση ήταν διαφορετική. Θα έλεγε κανείς ότι στο στόμα φαινόταν ένα ίχνος σκληρότητας. Ήταν οπωσδήποτε περίεργο.

Έκανε μεταβολή, πήγε στο παράθυρο και σήκωσε τις γρίλιες. Η λαμπερή αυγή χύθηκε στο δωμάτιο, διώχνοντας τις απόκοσμες σκιές στις σκονισμένες γωνιές και αφήνοντάς τες εκεί να τρέμουν. Αλλά η περίεργη έκφραση που είχε προσέξει στο πρόσωπο του πορτραίτου ήταν ακόμα εκεί, εντονότερη μάλιστα. Το παλλόμενο, διάπυρο φως του ήλιου φανέρωνε τις γραμμές της σκληρότητας γύρω από το στόμα με τέτοια διαύγεια, λες και κοιταζόταν ο ίδιος στον καθρέφτη αφού είχε κάνει μια πράξη τρομακτική.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το πρόσωπό του συσπάστηκε. Πήρε από το τραπέζι έναν οβάλ καθρέφτη με φιλντισένιους ερωτιδείς στο πλαίσιο, ένα από τα πολλά δώρα του Λόρδου Χένρυ, και κοίταξε βιαστικά στα στιλπνά βάθη του. Καμιά τέτοια γραμμή δεν παραμόρφωνε τα δικά του κόκκινα χείλη. Τί σήμαινε άραγε αυτό;

Έτριψε τα μάτια του, πλησίασε στο πορτραίτο, έσκυψε και το εξέτασε πάλι. Κανένα εμφανές σημάδι αλλαγής δεν έβλεπε όταν κοιτούσε το μουσαμά από κοντά – κι όμως, δεν χωρούσε αμφιβολία ότι η έκφραση στο σύνολό της ήταν αλλαγμένη. Δεν ήταν απλώς η φαντασία του. Το πράγμα ήταν τρομακτικά προφανές.

Έπεσε σε μια πολυθρόνα και άρχισε να συλλογίζεται. Έξαφνα ήρθαν στο νου του τα λόγια που είχε πει στο ατελιέ του Μπάζιλ Χόλγworth την ημέρα που ολοκληρώθηκε το πορτραίτο. Ναι, τα θυμόταν πεντακάθαρα. Είχε κάνει τότε μια τρελή ευχή: αυτός να μείνει αιώνια νέος και να γερνά το πορτραίτο στη θέση του· η δική του ομορφιά να μείνει άσπιλη και όλο το βάρος των αμαρτημάτων και των παθών του να το βαστάζει το πρόσωπο του μουσαμά· το ζωγραφιστό είδωλο να μαραίνεται από τις ρυτίδες της έγνοιας και των βασάνων και αυτός να διατηρήσει ακέραιο το λεπτό άνθος και τη χάρη της εφηβείας του, η οποία μόλις τότε αποκτούσε συνείδηση. Δεν ήταν δυνατόν να εκπληρώθηκε η ευχή του! Αυτά τα πράγματα δεν γίνονται. Ήταν τερατώδες ακόμη και να το συλλογίζεται. Κι όμως, η εικόνα ήταν εκεί, εμπρός του, με τα σημάδια της σκληρότητας εμφανή στο στόμα.